

La Femosa

Gener-febrer de 2020

Número 304

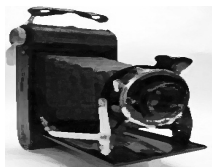
P.V.P. 3€

Revista d'opinió i informació local. Artesa de Lleida

CONCERT DE NADAL DE LA CORAL LA PRIMAVERA ARTESENCA

NOU DESBORDAMENT DE LA FEMOSA

EL REPORTATGE

El nucli antic a vista d'ocell

LA FEMOSA
AGRUPACIÓ CULTURAL - ARTESA DE LLEIDA

Edita:

Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167809
E-mail:
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernández
Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Albert Batiste Bonet
Alternativa Ecologista d'Artesa
Josep Cabré
Miquel Carrera Castellví
M. Assumpció Cornadó Lladó
Pep Corral
Adolf Costafreda Castillo
Josep Maria Esteve Muñoz
Felip Gallart Fernández
Josep Gallart Fernández
Iolanda Garcia Pedrosa
Ricard Garcia
Roger Gil Barberà
Lluís Gil Fontanet
Miquel A. Navarro Solé
Eudald Pijuan Mor
Eulàlia Solà Miró
Unió de Pagesos

Fotografies

Arxiu Fotogràfic de La Femosa
Josep Mª Esteve Muñoz
IM. A. Florensa Bertran
Josep Gallart Fernández

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

SUMARI

El reportatge	2
Pòrtic	3
Actualitat artesenca	4
Activitats de les festes de Nadal	11
Actes de l'Agrupació Cultural La Femosa	14
Moviments de població 2019	15
Pluviometria.....	16
Jornades Felip Domènech	18
Cinc anys recordant el company Felip.....	19
U. P reclama implicació de les administracions	20
<i>Domus domini</i> . Túnel·ls II.....	21
Una història de serps, encara.....	22
TV3 denúncia Apple per plagi.....	23
Comiat d'una regidora	24
Els Refugis antiaeris de la Guerra Civil a Artesa	25
Caliu científic artesenc. La fusta	27
Els llops.....	30
Filla de la terra	31
Resum anual i queixes sobre els animals de companyia.....	32
Cròniques del CF Artesa de Lleida	34
Entreteniments	36
La cuina de La Femosa	38
Telèfons i horaris d'interès	39
Solucions als passatemps.....	39
Incògnita.....	39
Imatges d'actualitat.....	40

La Femosa 2ª època
Número 303,
gener-febrer de 2020
DL L 264-1981
ISSN: 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de **La Femosa** reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Diputació de Lleida

PÒRTIC

Si al pòrtic de la revista número 299 ens planyíem per la pèrdua, potser definitiva, del *perxi* de la Vileta, i anteriorment del Pont de Pedra del Canal Vell i de l'escapçament de la Bassa del Pla, qüestions que diuen ben poc del respecte que les nostres autoritats locals, els grups culturals i els artesenc i artesenes en general tenim del nostre patrimoni i de com aquest tema es ben lluny de ser una de les nostres preocupacions, ara, amb les obres de la Vileta, ens hem de congratular que ha sortit a la llum les restes d'un antic refugi antiaeri de la Guerra Civil. Un obra feta amb pedra i amb volta catalana de totxo que els que l'han vist han qualificat d'espectacular, de molt singular i interessant. Una obra que no només ens parla d'arquitectura bèl·lica, sinó també d'uns moments crucials i molt tràgics de la nostra història, als quals els nostres pares i padrins, com en altres indrets de Catalunya, van fer front amb les poques armes que tenien: l'enginy i la solidaritat.

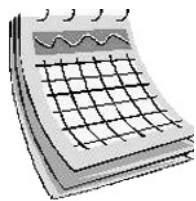
Haviem sentit parlar d'aquell temps que el front es va estacionar a Lleida. Haviem sentit parlar d'aquest refugi i d'altres repartits per diferents indrets del poble: l'Adolf Costafreda ens en va esmentar uns quants al número 295 de la nostra revista. Haviem sentit històries de por, d'avions que solcaven el cel i bombardejaven el poble, d'homes i dones, nens i nenes que fugien esparverats a protegir-se en els diferents amagatalls amb un bastonet entre les dents. Haviem sentit històries tràgiques, com la del pobre soldat que per salvar una nena de la metralla d'una bomba va perdre la vida. Això va passar en un altra refugi, el de cal Barraca (actualment rere la casa dels Vilanova), al carrer Fossar Vell. Un soldat de qui, malauradament, no hem pogut ni servir el nom. Una vida per una altra en el gest heroic més gran que es pot concebre. Un acte perquè puguem seguir creient en la bondat humana enmig de la follia, la crueltat i la desesperació. Una acció que mai no s'hauria d'esborrar de la memòria dels artesencs.

Hem trobat un refugi. I sembla que l'obra té prou interès perquè l'estudiem, la recuperem i la deixem com un espai visitable per conèixer, admirar i recordar. Un espai per a la memòria de temps difícils i tràgics, però també d'esperit supervivència, d'empenta i de solidaritat per tirar endavant. Tant de bo en sapiguem i siguem dignes de continuar-ho.

No vulguem oblidar. Per créixer en la direcció correcta cal assumir el passat, allò que va esdevenir, allò que vam ser. Diuen que les societats que obliden el seu passat estan condemnades a repetir-lo i a caure en els mateixos errors. Salvem el refugi. Salvem aquest espai de la memòria i de la solidaritat. Els avions feixistes no van poder destruir-lo. No siguem nosaltres la generació que s'ho carregui tot. No siguem nosaltres la darrera bomba que destrueixi definitivament aquesta obra que l'atzar ens ha posat entre les mans.

Tasques de documentació del refugi.

ACTUALITAT

ARTESENCA

Josep Ma Esteve

Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa i Josep Gallart

ASSEMBLEA DE POBLE D'ERC

El passat dijous 19 de desembre, el grup municipal d'Esquerra Republicana de Catalunya, Ens movem per Artesa, va dur a terme, a les 9 de la nit, a la sala del Teatre Municipal, una assemblea de poble per tal d'informar a tots els

veïns i veïnes del nostre poble, dels principals afers que han marcat el dia a dia dels primers mesos de legislatura.

Els membres del grup municipal d'ERC.

OBRES A LA VILETA

A principis del mes de gener es van iniciar les obres de reforma i millora del paviment dels carrers de la Vileta. Les obres consisteixen en la substitució de tots els serveis bàsics i del paviment.

Amb totes les precaucions que una intervenció així requereix, les obres han permès redescobrir un refugi de la Guerra Civil, del que ja hi havia notícia de la seva existència, però es desconeixia la seva localització exacta.

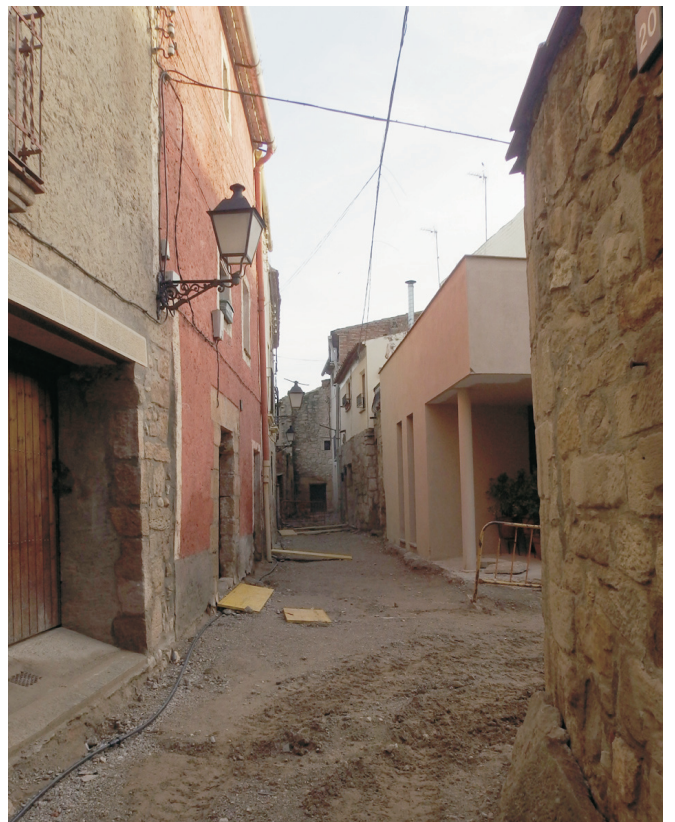

Carrer de la Vileta en obres.

Carrer de la Vileta en obres.

FESTA DE SANT ANTONI

Un any més, Artesa va celebrar la festivitat de Sant Antoni, festa local al nostre municipi. El programa d'actes religiosos i festius previstos foren els següents:

A 2/4 d'1 del migdia.- Celebració de la Santa Missa i tot seguit, la tradicional benedicció de vehicles i animals a la plaça de l'església. A les 2 del migdia.- Dinar popular gratuït al Teatre Municipal, i en acabat, va tenir lloc l'actuació del Grup 43.

Benedicció d'animals.

Dinar de Sant Antoni.

Ball amb l'actuació del Grup 43.

Pintores i pintors amb les seves obres .

TROBADA DE PINTORES I PINTORS

Durant el matí del 18 de gener, hi va haver pels carrers del poble diverses pintores i pintors participants en una trobada de pintors organitzada per USK Lleida.

INSPECCIÓ TÈCNICA DE VEHICLES

Com cada any per aquestes èpoques, el dilluns 20 de gener, entre les 8 del matí i les 2 del migdia, va tenir lloc a l'aparcament del recinte de les piscines la revisió tècnica anual de vehicles i maquinària agrícola.

PLOU SOBRE MULLAT

Quan encara ens estem recuperant dels danys produïts en el nostre terme pel temporal del passat mes d'octubre, un nou temporal, el temporal

Gloria, va afectar el nostre país. entre els dies 20 i 23 de gener. Per sort, aquest cop, les principals afectacions foren a la costa de Catalunya, però el torrent de La Femosa es va tornar a desbordar en diferents punts.

La Femosa en diversos trams del seu curs pel terme d'Artesa.

La Femosa a la presa de la Cadireta.

RENÚNCIA D'UNA REGIDORA

En el ple corresponent al mes de gener, es va produir la renúncia al càrrec de regidora de la Iolanda Garcia Pedrosa. De la que en podreu trobar més informació en aquesta mateixa revista. En el ple següent, celebrat el 24 de febrer, va prendre possessió del càrrec la nova regidora Yolanda Abadías.

La Iolanda (esquerra) el dia de la presa de possessió del nou l'ajuntament.

FESTIVAL D'HIVERN D'EXTRAESCOLARS

Degut al canvi de format del Festival per *La Marató*, aquest any, les i els alumnes de les activitats extraescolars de l'escola *Els Til·lers*,

no van poder mostrar els resultats de les classes aquell dia, pel que el dia 1 de febrer, es va celebrar una actuació especial dels grups d'*acrospport* i de *hip-hop*.

Actuació dels diferents grups.

FESTA DE SANTA ÀGUEDA

Aquest any, l'Associació de Dones La Pubilla, no va organitzar els tradicionals actes de celebració de la festivitat de Santa Àgueda, la patrona de les dones.

Tot i això, el dimarts 5 de febrer, si que va tenir lloc la processó i tot seguit missa de Santa Àgueda. A continuació, i com es costum, hi va haver coca i xocolata desfeta a la casa Parroquial per a tots els assistents.

ACTIVITAT TEATRAL

Al mes de gener, es va reiniciar l'activitat teatral que havia quedat suspesa durant el mes de desembre. Així el 25 de gener es va representar l'obra *Entre dos desembre, la primavera* de Màrius Torres, espectacle produït per l'Ajuntament de Lleida el 2017 en motiu del 75è aniversari de la mort del poeta lleidatà.

LA PAGESIA DIU PROU

El divendres 14 de febrer fou el dia escollit per la pagesia per dir prou d'una forma molt rotunda. Sota el lema *Salvem la pagesia, defensem el món rural*, es va produir una manifestació/tractorada pels carrers de Lleida per manifestar el descontent i les pèssimes condicions de treball i preus que els nostres pagesos han de suportar i les conseqüències que això provoca, ja siguin problemes econòmics com de relleu generacional. Com no, els pagesos d'Artesa s'hi van unir, tot marxant amb els tractors cap a la capital de la comarca.

Concentració de tractors per la manifestació.

SORTIDA A LA NEU

El diumenge 16 de febrer, tres associacions del nostre poble, l'associació de Joves l'AJALL, l'associació de dones La Pubilla i l'associació

esportiva SUPERBÉ, es van unir per organitzar una sortida a la neu oberta a tot el poble a l'estació de Boí-Taüll, on les i els participants van poder optar per esquiar o bé realitzar una sortida amb raquetes.

ACTIVITATS DE LES FESTES DE NADAL

Josep Ma Esteve

Fotos: J. Ma Esteve

Un any més, l'acte que donava el tret de sortida a les festes nadalenques fou les diferents activitats organitzades per l'Associació de Dones La *Pubilla* per recaptar diners per a La Marató de TV3. Com ja us vam informar en l'anterior revista, aquest Nadal del 2019 l'Associació de Dones va decidir canviar el format del Festival d'escala en Hi-Fi habitual, per un seguit d'activitats repartides per diferents espais del poble i en el qual van col·laborar altres associacions del poble, com ara l'AMPA de l'escola *Els Til·lers* i de la llar d'infants *Rialles*, l'AJALL, els Kumbeva, entre altres.

Com a primer acte purament nadalenc, el dissabte 21 de desembre, els nens i nenes d'Artesa van poder fer cagar el Tió a la Sala del Teatre Municipal, on ho van poder fer amb un Tió gegantí. En acabat, es va fer lliurament dels premis del concurs de decoració de balcons organitzat per l'Ajuntament. En aquesta edició,

s'han donat premis en tres categories. El balcó més original fou per l'Antonieta Xinxó, ubicat al carrer Solsonès. El premi al balcó amb més qualitat artística fou per la Yolanda Romero, ubicat al carrer Joan Moles. Per últim, el guanyador del premi al balcó amb més materials reciclats fou per en Jordi Besora, també al carrer Joan Moles. Acabada l'entrega de premis, tots els assistents van poder menjar coca i xocolata. L'acte va ser amenitzat amb l'espectacle *L'oncle Buscall*.

Nens i nenes fenta cagar el tió.

Espectacle infantil L'oncle buscall.

1r. premi del concurs de decoració de balcons.

Aquest any la Parròquia de Sant Miquel Arcàngel, també ha organitzat, amb la col·laboració de l'Ajuntament, un concurs de pessebres, amb premis per a tots els participants.

La nit del mateix 24 de desembre, es va celebrar una Festa del Jovent organitzada per l'AJALL. La festa va comptar amb la participació dels DJ's Jordi Laro, Verdés i Aleix Fontàs.

Aquest any, durant les Festes de Nadal, els amants del cinema han estat de sort, ja que han tingut quatre sessions de cinema repartides entre aquests dies festius. La primera fou pel dia de Nadal, el 25 de desembre, a les 7 de la tarda, a la sala del Teatre Municipal, on es va projectar la pel·lícula *El Rey León*. A l'endemà, Sant Esteve, a les 7 del vespre, també es va projectar la pel·lícula *Un verano en Ibiza*. La tercera sessió de cinema fou pel primer dia de l'any, que a les

7 de la tarda es va poder veure la pel·lícula *Els dies que vindran*. Per últim, el dia de Reis, aquest cop a les 6 de la tarda, es va projectar la pel·lícula *Toy Story 4*.

També és un bon moment per gaudir del cant coral. Durant aquests dies ho vam poder fer per partida doble. Primer, a les 7 de la tarda del dissabte 28 de desembre, vam escoltar, a la sala del Teatre Municipal, el concert del Cor de Cambra de l'Auditori Enric Granados de Lleida, amb el seu concert *Halleluia!* Concert de temàtica religiosa clàssica. En segon lloc, i com és tradicional, La Coral La Primavera Artesenca va realitzar el seu tradicional concert de Nadal a l'endemà, el diumenge 29 de desembre, a l'església parroquial d'Artesa, amb un repertori variat de cançons nadalenques antigues i actuals.

Concert del Cor de Cambra Enric Granados.

Concert de Nadal de la Coral La Primavera.

Però a part de la música, el dissabte 4 de gener, vam poder gaudir emocionats del recital, a càrrec de Valentí Maymó de la companyia Bubulina Teatre, del *Poema de Nadal* de Josep Maria de Segarra.

Però no estariem en temps de Nadal si no hi

hagués una vessant religiosa en aquests dies. Així, el dimarts 24 de desembre, a les 10 de la nit, va tenir lloc la missa del Gall celebrada per la unitat pastoral d'Artesa de Lleida, Puigverd de Lleida i Casteldans, que en aquesta ocasió va tenir lloc a Puigverd. Com a novetat, aquest mateix dia, però a les 7 de la tarda i a l'església d'Artesa, va tenir lloc la Missa del Pollet, pensada pels més petits i no tant petits. A l'endemà, dia de Nadal, hi va haver la tradicional missa cantada a càrrec de La Coral La Primavera Artesenca. Però els principals protagonistes de les Festes de Nadal són les nenes i els nens del poble, que ja havien pogut fer cagar el Tió uns dies abans, van esperar amb paciència l'arribada del

El Camarlenc Reial recollint les cartes als Reis.

Carrosses dels Reis Mags.

Actuació del grup de percussió Kumbeva.

Carrossa del rei Baltasar.

Carrossa del rei Gaspar.

Carrossa del rei Melchior.

Camarlenc Reial el dia 29 de desembre, per entregar-li la carta amb les seves il·lusions. I el diumenge 5 de gener van esperar, tot menjant coca i xocolata, l'arribada de Ses Majestats els Reis Mags d'Orient, que després de passejar-se pels carrers del poble i anar a adorar el nen Jesús, van repartir porta a porta alegries i alguna que altra bossa de carbó per totes les cases. Com sempre, enmig de totes les festes, vàrem canviar d'any. La festa de Cap d'Any es va celebrar amb intensitat a la Sala del Teatre Municipal, i a les diferents celebracions particulars multitudinàries en bars i restaurants del nostre poble, donant la benvinguda al nou any com cal.

Durant els dies laborables del període nadalenc, l'AMPA de l'escola *Els Til·lers* amb la col·laboració d'Artesa Gym, va organitzar un parc esportiu de Nadal, on tots els qui van voler, van gaudir de la pràctica d'esports, de tallers de manualitats, de gimcanes, torneigs, exhibicions, concursos i moltes altres activitats. I l'Escola Municipal de Música va aprofitar per realitzar les audicions finals del primer trimestre.

CINEMA GENER-FEBRER

Dia	Pel·lícula
1 de gener	Els dies que vindran
6 de gener	Toy story 4
12 de gener	Dobles vidas
19 de gener	Barcelona 1714
26 de gener	Los Japón
2 de febrer	Dora, la ciudad perdida
9 de febrer	Downton Abbey
16 de febrer	Annabelle comes home
23 de febrer	Vacaciones en Roma

ACTES DE L'AGRUPACIÓ CULTURAL LA FEMOSA

Josep Ma Esteve

Fotos: Agrupació Cultural La Femosa

Durant aquests primers mesos d'hivern l'Agrupació Cultural La Femosa ha realitzat diverses presentacions i xerrades.

Per les Festes de Nadal, vam poder gaudir del recital dramatitzat del *Poema de Nadal* de Josep Maria de Segarra, a càrrec de Valentí Maymó, que durant més de 45 minuts i amb música de tenora, va fer gaudir a tots els assistents a la representació amb una interpretació sentida i de memòria d'aquesta obra.

darrers anys. Després de l'acte de presentació, es van projectar dos documentals. El primer *Espumosos Batiste, una indústria d'Artesa de Lleida. 1925-2008*, presentat per Ricard Batiste i Felip Gallart i el segon, *El cultiu tradicional de l'alfals*, que va va ser presentat per Felip Gallart. Tot seguit, hi va haver una xerrada a càrrec d'Isidre Fontanet, doctor naturòpata, sobre *Les propietats curatives i medicinals de l'alfals*.

Representació del Poema de Nadal.

El 31 de gener, a 2/4 de 9 del vespre, a la sala d'actes de Casa de la Vila, va tenir lloc la presentació del llibre *Guia de Ponent. 16 rutes per descobrir les Terres de Lleida* a càrrec de l'autor del llibre, Quintí Casals Bergés.

Presentació de la Guia de Ponent.

El dissabte 15 febrer, a les 8 del vespre i a la sala de la Llar del Poble, va tenir lloc la **presentació del Blog de l'Agrupació Cultural La Femosa** (<http://lafemosa.artesalleida.cat/blog/>), a càrrec de Ricard Garcia, Josep Minguet i Felip Gallart on podreu trobar, entre moltes altres coses, tot el material publicat per l'associació durant els

Presentació del Blog de l'A. C. La Femosa.

Un moment de la presentació de Ricard Batiste.

Conferència d'Isidre Fontanet.

MOVIMENTS DE POBLACIÓ 2019

Josep Ma Esteve

La població d'Artesa ha tingut un considerable augment respecte a l'any passat, apropant-se als 1600 habitants. En concret, a dia 1 de gener de 2020 estàvem censats al nostre poble un total de 1589 persones. Això significa un augment de 50 persones respecte a fa un any.

A principis d'aquest any 2020 a Artesa hi vivim un total de 841 homes i 748 dones.

Com és natural, el nombre de persones que viuen

en una localitat fluctua molt. Persones nouvingudes, naixements, defuncions, matrimonis, etc. Pel que fa als naixements i les defuncions, aquest any s'ha tornat a produir una gran diferència entre els naixements i les defuncions, ja que ens han deixat 9 persones més que les criatures nascudes al 2019. A continuació en teniu un resum:

POBLACIÓ TOTAL	1589 habitants
Homes	841
Dones	748

NAIXEMENTS	12 persones
Nens	9
Nenes	3

GALLART SERRA, ABRAHAM	XAVIER	AIDA
MARIO VASILE, DENIS	IONEL	ELENA
ALMENTA RIBAS, CANDELA	SAMIR	EVA
ALMENARA MOR, UNAI	EDUARD	ALBA
JIMÉNEZ ARGILÉS, VALENTINA	FRANCISCO XAVIER	ELIONOR
IGLESIAS EL ATABI, GAEL	JOSEP MANUEL	NADIA
RIVAS SOLÉ, LLUC	JOSEP MARIA	EMMA
GALLART FLORES, ARTIZ	JORDI	SORAYA MERCEDES
GIMÉNEZ MUÑOZ, LUCA	DAVID	CRISTINA
FORONDA CUARTAS, CELESTE	JOHAN SEBASTIAN	MICHEL DAYANA
GRANADOS OCAÑA, ÀLEX	DAVID	LAURA
FILOMENO BLANCO, ADRIEL	MANUEL	SÍLVIA

MATRIMONIS	5 parelles
-------------------	-------------------

FERNÁNDEZ	DANIEL DAVID
RODRÍGUEZ MASIP	MARIA MERCÈ
MARTÍNEZ PESO	JOSÉ ANTONIO
ROMERO SÀNCHEZ	YOLANDA
LAPUENTE SAGARRA	PABLO
GALLART ARENAL	JUDIT
GARCIA PEDROSA	JUAN JOSÉ
RUBIO GÓMEZ	AURORA
SERRA DOMÈNECH	NÈSTOR
PRYTULKO	ALONA

DEFUNCIONS	21 persones
Homes	15
Dones	6

BELLMUNT ARGILÉS	BONAVENTURA
BESORA TORRENT	SEBASTIÀ
BONASTRA BENET	JOSEP
BONET VALLESPI	XAVIER
BOSCH MUNTANER	CARME
CARRERA SALSES	ENRIC
CASOLA MATAS	JOAN
DRUDIS JOVÉ	JAUME
ESCUER GOMIS	RAMON
HERNANDEZ GARRIGA	MARIA
MARTÍNEZ CAPEL	FRANCESC
NOSAS BÈSORA	JOSEP
OLOMI PARIS	ISIDRE
PARIS MOR	JOSEP
PRAT FONT	NATIVITAT
PUIG ARGILÉS	MARIA
RIBERA COLOM	IGNASI
ROCA VALVERDÚ	PILAR
ROCA VALLVERDÚ	JOSEFA
RODRÍGUEZ CALAVERAS	JOSÉ ANTONIO
SIMÓ GIL	JOSEP

Llistat ordenat alfabèticament.

PLUVIOMETRIA 2019

Ramon Serra i Ricard Garcia

DIES DE PUJA I LITRES DIARIS EL 2019 A ARTESA DE LLEIDA

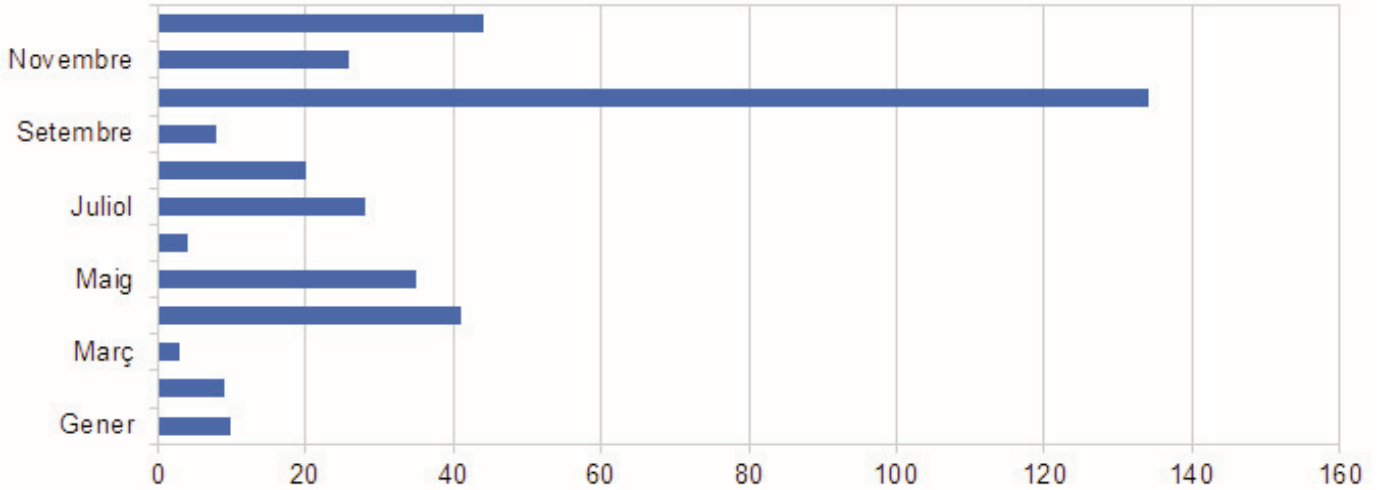
DATA	LITRES	TOTAL	DATA	LITRES	TOTAL
20/01	4	4	27/08	8	150
23/01	3	7	11/09	2	152
30/01	3	10	14/09	2	154
01/02	9	19	21/09	4	158
07/03	3	22	15/10	15	173
03/04	2	24	20/10	4	177
06/04	7	31	22/10	65	242
07/04	1	32	23/10	48	290
09/04	5	37	24/10	2	292
10/04	7	44	02/11	1	293
16/04	2	46	03/11	5	298
21/04	11	57	05/11	1	299
22/04	3	60	13/11	5	304
24/04	2	62	14/11	2	306
04/05	2	64	23/11	10	316
17/05	12	76	25/11	1	317
24/05	20	96	27/11	1	318
25/05	1	97	04/12	4	322
12/06	4	101	05/12	6	328
08/07	3	104	06/12	10	338
09/07	26	130	12/12	5	343
20/08	12	142	21/12	19	362

A Artesa de Lleida el 2019 els dies de pluja van ser 44 i els litres totals de 362

2019
LITRES DE PLUJA ACUMULADA PER MESOS A ARTESA DE LLEIDA

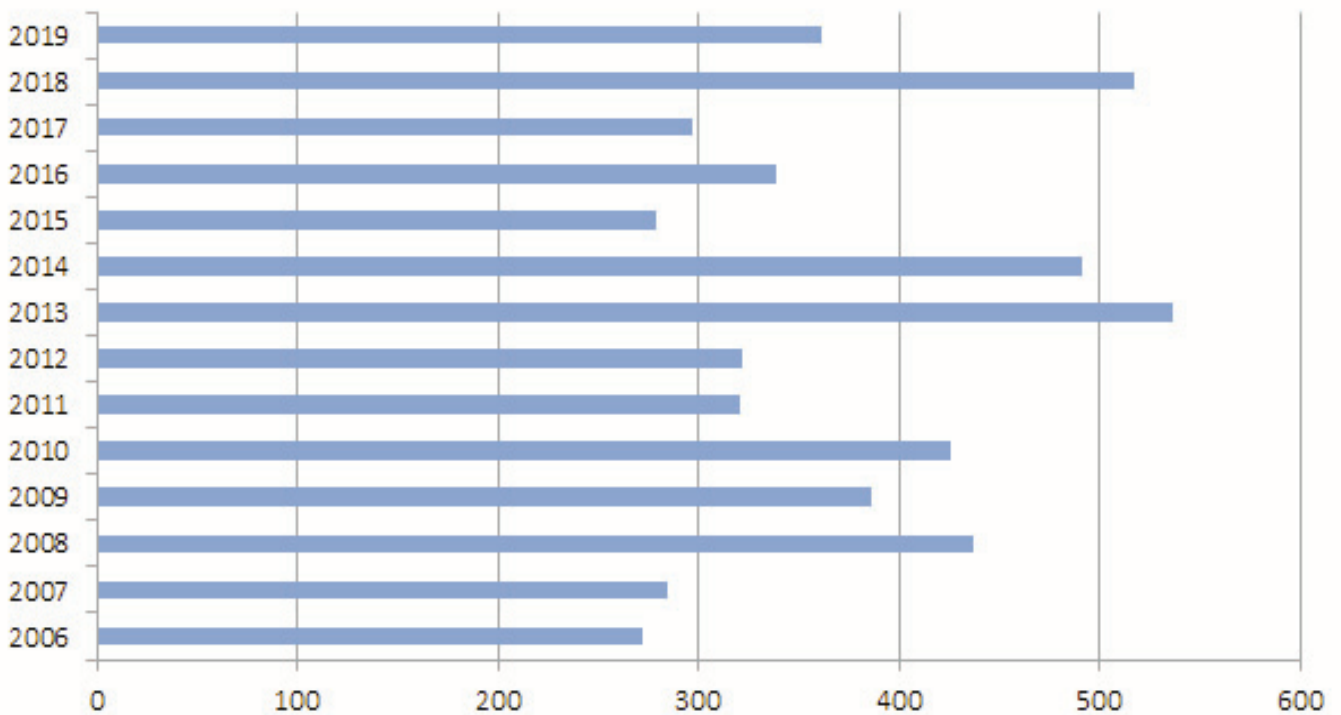
Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
10	9	3	41	35	4	28	20	8	134	26	44

Gràfica dels litres acumulats per mesos del 2019 a Artesa de Lleida

LITRES DE PLUJA TOTAL ANYS 2006-2019 A ARTESA DE LLEIDA

Any	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total	272	285	437	386	426	321	322	537	491	279	339	297	518	362

Gràfica dels litres totals recollits a Artesa de Lleida entre 2006 i 2019

JORNADES FELIP DOMÈNECH: SECTOR I INCENDIS

Pep Corral (La Terra, Unió de Pagesos)

La gestió del territori i el paper de la pagesia en la preservació de l'entorn van ser els eixos de la cinquena edició de la jornada memorial Felip Domènech Costafreda, que va tenir lloc el dia 4 de desembre a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Puigverd de Lleida, a la comarca del Segrià. El saló noble de l'Ajuntament del municipi lleidatà va quedar petit amb motiu de la celebració de la cita, que va comptar amb la presència, en l'àmbit institucional, per inaugurar la trobada de l'alcaldeessa de Puigverd de Lleida, Sandra Barberà; el director general d'Alimentació, Qualitat i Indústries del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, Carmel Mòdol i del coordinador nacional d'Unió de Pagesos, Joan Caball.

Acte d'inauguració de les jornades.

La cita d'homenatge d'enguany va arribar just després d'un estiu que ha deixat ben present el record del foc forestal de la Ribera d'Ebre i les Garrigues. Aquest record va tornar a aflorar de manera ben contundent amb la primera de les ponències de la sessió matinal, a càrrec de Marc Castellnou, cap d'Àrea del Grup d'Actuació Forestal dels Bombers de la Generalitat de Catalunya. Una xerrada, aquesta, en què es va subratllar el paper de la pagesia en la gestió del territori natural, així com les conseqüències del canvi climàtic en camps i boscos, els perills de l'abandonament de terres i la importància d'una gestió integral del territori.

Uns valors, aquests, estretament lligats a la memòria de l'històric i influent sindicalista, mort prematurament a principi del mes de setembre del 2013, als 62 anys d'edat, després d'una llarga malaltia.

DELS BOSCOS ALS FRUITERS

La relació entre la gestió del territori i la lluita contra els grans incendis forestals del present i del futur va deixar pas, després del descans, a aturar la mirada en els arbres fruiters i, més concretament, en els sistemes de formació relacionats amb les pereres i les pomeres. En aquest cas, la ponència va anar a càrrec dels tècnics de l'Institut de Recerca en Tecnologies Agroalimentàries (IRTA), Jaume Lordan i Ramon Girabet, que van desglossar diversos mètodes de treball amb aquestes dues tipologies d'arbres. Aquesta xerrada va ser completada, després de l'obligatòria pausa per dinar, amb una visita sobre el terreny per percebre, en el camp, alguns dels conceptes desenvolupats al llarg de la xerrada que va cloure la sessió matinal. Tal com ja havia passat amb la conferència anterior, la visita entre els fruiters la van guiar els mateixos tècnics de l'IRTA.

FER AVANÇAR L'OFICI

Les jornades en memòria de Felip Domènech, uns dels puntals del sindicat, es convoquen amb l'objectiu de compartir punts de vista per tal de fer aportacions per fer avançar l'espai i el sector rural. Uns objectius en sintonia amb la personalitat de l'enyorat Domènech, que mai no va deixar de defensar els valors de la pagesia i del territori durant més de trenta anys d'activitat sindical. Membre d'Unió de Pagesos des dels primers anys del sindicat, va ser un dels noms rere la vaga de tractors del 1977 i el 1978 en contra, entre d'altres factors, de les peonades teòriques. Una protesta, aquesta, que va obrir la porta perquè els pagesos jubilats obtinguessin 14 pagues anuals.

En el moment de la seva mort, Domènech era membre de la Comissió Permanent Nacional del sindicat, on va ser responsable de Seguretat Social i Aigua. També havia estat coordinador comarcal del Segrià i delegat al consell nacional, a més de representar el sindicat al consell d'administració de l'Agència Catalana de l'Aigua, entre el 2008 i el 2012.

CINC ANYS RECORDANT EL COMPANYY FELIP

Josep Cabré (Unió de Pagesos)

Ja fa cinc anys que se celebren les jornades en memòria del Felip Domènech, ara organitzades per La Unió de Pagesos, recollint la bona feina feta fins ara de l'Emili Pijuan de la Cooperativa La Comasala, del Felip Gallart i el Josep Gallart de l'Agrupació Cultural La Femosa i de l'amic Josep Maria Escribà, sota la coordinació impecable del company Ignasi Aldomà. Ells, juntament amb el suport del sindicat, han fet créixer aquest reconeixement al company Felip. Per primer cop, les jornades no s'han fet al poble del Felip, ja que la voluntat dels organitzadors és voltar per altres contrades. Ara ens hem quedat a prop d'Artesa de Lleida, però de cara a futures edicions, buscarem altres llocs on recordar els motius de la cita.

Aquest any, s'ha intentat fer veure, amb l'excel·lent ponència d'en Marc Castellnou, la importància de la pagesia per al territori, i que

no n'hi ha prou amb tenir agricultura, sinó que cal que estigui en mans de pagesos per tenir un país viu i un territori endreçat i equilibrat. Una xerrada que va fer pujar l'autoestima pagesa de la sala abans d'acabar amb una interessant sessió sobre la poda de fruiters d'en Jaume Lordan i en Ramon Girabet.

Aquestes són sempre unes jornades especials i emotives, on ens retrobem amics i amigues del Felip i sempre hi ha una estona per recordar la gran tasca sindical i les batalletes que cadascú de nosaltres va viure al seu costat. Unes jornades, a més, que acaben sent una combinació de formació, compromís amb el territori i record. No voldria acabar sense agrair la implicació de l'Oriol, fill del Felip, que com feia el seu pare, s'hi ha involucrat en tot moment perquè les jornades deixin un bon record a tots els assistents.

Taula rodona i cloenda de les Primeres Jornades (11-15 de novembre de 2014).

Taula rodona Terceres Jornades (2016).

Quartres Jornades (2017).

UNIÓ DE PAGESOS RECLAMA IMPLICACIÓ A TOTES LES ADMINISTRACIONS PER ACABAR AMB LA CRISI DE LA FRUITA DOLÇA

Unió de Pagesos

Unió de Pagesos ha demanat a totes les administracions que s'impliquin amb mesures urgents per combatre la greu situació que pateix la fruita dolça, en el marc de la mobilització que ha tingut lloc a Lleida per aquest motiu, convocada per més de 50 alcaldies de municipis fruiters de Lleida i Osca. La mobilització ha acabat amb una concentració de centenars de persones a la plaça Sant Joan de Lleida, després d'haver aparcat els tractors als carrers més propers.

El sindicat ja va traslladar als alcaldes i alcaldesses la necessitat urgent d'un ajut d'estat per finançar el capital circulant que cal a la pagesia per fer front als costos de la pròxima campanya, i que sigui completat amb bonificació d'interessos i amb una ampliació del període de carència d'un a dos anys. Altres mesures urgents que ha anat proposant Unió de Pagesos, i que va recordar a la reunió que va mantenir amb el ministre d'Agricultura, Luís Planas, el dimecres 12 de febrer a Madrid, són l'establiment d'un Pla d'arrencada de 10.000

hectàrees per reduir la producció en un 30% a Espanya, i l'adequació de la fiscalitat de cara a la declaració de la renda del 2019 per a la pagesia que tributa en el sistema de mòduls; l'increment de despeses de difícil justificació per als productors que estan en el sistema d'estimació directa; reduccions de quotes de la seguretat social, exempció del pagament de l'IBI als ajuntaments, i que aquests reclamin a les administracions superiors les compensacions.

Unió de Pagesos, que també ha demanat la celebració d'un debat monogràfic al Parlament sobre el sector agrari aquest any, comparteix la necessitat d'incrementar significativament el pressupost tant del Ministeri com del Departament d'Agricultura, així com la sensibilització de l'opinió pública a través dels mitjans públics de la importància d'uns preus justos per a la pagesia per la seva gran contribució a la sostenibilitat del medi, del territori, del paisatge i la lluita contra la crisi climàtica.

Manifestació de pagesos a la plaça de Sant Joan de Lleida el 14 de febrer.

DOMUS DOMINI. TÚNELS II

Miquel Carrera Castellví

En l'escrit anterior potser vam quedar, l'escrit i un servidor, aclaparats per la contundència d'alguns dels túnels que tenia en el pensament en pensar l'article, sobretot el de Vielha i el més proper del tren a Vinaixa. Amb més temps ara endreço pensaments en això del foradar la terra per a poder transitar.

Ja he comentat algun cop que visc ara al Vallès, i sovint visito Barcelona. Moure's en vehicle particular per la capital aquesta es feina monumental i m'agrada desplaçar-m'hi en metro i tren. No voldria descobrir ara la sopa d'all, i potser la totalitat dels lectors d'aquestes lletres us hi heu desplaçat abans que jo, però què voleu que us digui ... em meravella això de foradar terres, carrers, estrats i bosses d'aigua per a millorar el trànsit de les grans ciutats. No conec la història de com va anar la construcció del metro, tot i que sembla que al principi es devia usar el sistema *Cut and Cover*, tallar i cobrir, o ni cobrir com passà en la primera línia de tren fins a Sarrià: línies que foren originàriament interurbanes, i conegueren el gran creixement assolit per la ciutat en els darrers 150 anys. Avui de les estacions de metro, potser el que més em meravella és com s'aprecien els desnivells, només quan s'apropa un tren, i veus si està l'estació més alta o més baixa que el traçat de la línia, o si hi ha corbes i com de tancades poden arribar a ser... És tot un món això del subsòl, el treballar-hi, com desplaçar-s'hi i tota una quantitat enorme de coneixements per possibilitar la construcció. Per tot això, potser em caldria un article sencer només per parlar del metro, o qui sap si una sèrie sencera, perquè com molts haureu comprovat és tot un espectacle de tècnica i de gent, molta gent.

Diuen que la xarxa de túnels més gran d'aquest món està en el sistema del metro de Londres. Hi vaig estar l'estiu passat, i com era el primer cop que visitava el país em van interessar altres coses que els túnels. Ara ... vaig estar passejant per la vora del riu, aquell que tenen, prop del museu naval i allí hi havia l'entrada d'un túnel peatonal per travessar per sota del riu. Ni per curiositat, ni per pensar en un article, ni per buscar un lavabo m'hi vaig atansar; travessar per sota d'aigua i en una construcció de començaments del s XX no està entre les meves aficions. Després resulta que ja en tenim a tot arreu de túnels així, tot i que el que més em crida l'atenció és el que passa per sota del canal

de La Mànega. I m'agradaria anar-hi, eh! si pot ser amb el cotxe, perquè resulta que tot el tràfic del túnel es fa en tren. Em pregunto, després, com s'ho deuen fer per encabir-hi els cotxes, les furgonetes, els tràilers en un tren així? El viatge en el tren normal que fa el trajecte, no deu ser cap cosa de l'altre món, llevat que possibilita anar de París a Londres en una mica més d'un parell d'hores i una despesa que pica una mica.

En l'anterior article, parlant de túnels propers, no el vaig esmentar, però és de justícia parlar d'un túnel importantíssim per nosaltres, gent de l'aigua i el reg: el túnel de Montclar. Tothom ja deu saber de què parlo, aquella obra que possibilita que l'aigua presa al Segre entre Artesa de Segre i Ponts arribi als nostres termes, travessant la serra de Montclar. Hi ha molta informació sobre el túnel, però m'ha sorprès que la mateixa *Viquipèdia* afirma que va ser el túnel més llarg d'Europa durant gairebé un segle; som país de rècords!!!!. Avui en dia hi ha ofertes per visitar-lo en temps d'hivern, i algunes empreses turístiques fan la proposta de caminar-lo d'extrem a extrem, quasi 5 km. Ja em conformo de trobar la boca nord del túnel quan no hi baixa aigua, 2 km abans de l'altra Artesa, baixar-hi i arribar a l'embocadura fins veure un punt de llum allà al final, just la llum que dèiem del final del túnel, l'altra boca.

Si no en teniu prou amb el de badar migdia o un dia sencer pel Segre Mitjà, us proposo un altre turisme també de túnels, però turisme del bo, d'alçada vaja!. Als Alps italians durant la I Guerra Mundial hi hagué molta lluita, i molta fortificació i molta mort; i hi ha una via que fou de subministrament de posicions del front, un camí de bast de muntanya, però que compta amb 52 túnels, *la Strada delle 52 Gallerie*. Preneu-vos 5 dies, rodeu per allí, i a veure si us animeu a contar-ho.

Túnel de Montclar.

UNA HISTÒRIA DE SERPS, ENCARA

Adolf Costafreda Castillo

No fa gaires dies, en una conversa que vaig mantenir amb el Felip Gallart, aquest **em** va passar uns apunts (sobre un cas insòlit de serps) publicats als diaris "Correo Militar", setembre de 1893 i a "El Bien Público" octubre del mateix any. Tots dos diaris extreuen la notícia del diari "El País", de Lleida.

Encara que aquesta història sobre una serp (les històries sobre serps ho aguanten tot) aquesta, però, és tan absurda que costa d'imaginar-se-la:

Una dona que desgranava panís al tros, de cop li va agafar son i un fort mal de cap, al mateix temps que va notar que li creixia la llet en un dels seus pits. A la nit, com que no s'acabava de trobar-se bé, es va posar la mà al pit hi es va adonar que hi tenia una serp enganxada al mugró d'on feia més de tres hores que mamava. Va cridar auxili i els que la van ajudar, amb un ganivet, van tallar el cap en rodó de la serps. Aquesta serps mesurava uns set pams. D'històries de serps tan exagerades com aquesta no les trobarem però, tot i així, hi ha gent que s'ho creu tot, sobretot les històries de serps que la nostra cultura popular ha tramés de generació en generació.

Una de les creences populars més esteses sobre el poder de les serps és el de creure que aquest rèptils tenen el poder de matar una persona només xuclant-li l'alè. Quin profit en podien treure les serps de matar una persona si no se la podien menjar?

Sigui com sigui, en aquest aspecte, dins de les històries populars sobre les serps que xuclaven l'alè, són molt abundants i la gent se les creia. Quan, molts anys endarrere, encara hi havia el costum d'anar a treure el fang dels ramals de reg, la gent de les brigades, al migdia paraven una bona estona per dinar i fer-la petar fins a l'hora de tornar-hi. Aquell dia es va encetar una conversa sobre les serps, que recordo molt bé ja que és un tema que, per diferents raons sempre m'ha interessat.

En aquesta tertúlia improvisada sobre les serps,

el Bep de cal Mir donava per segur que va salvar la vida del seu pare quan, per cercar el no sé què, va entrar a la cabana de Grealó on el seu pare hi havia entrat a fer una becaina com feia algunes vegades i va veure esgarrifat una serp aturada davant la boca del seu pare que li xuclava l'alè... Una cosa semblant em va passar a mi. Una història que val la pena d'explicar encara que hagin passat molts anys

Aquell matí no em trobava gaire fi, tenia mal de cap i més ganes de dormir que de treballar. Quan era sol al tros i tenia aquesta mica de mal de cap a vegades m'agitava una bona estona a l'ombra d'una figuera fins que em passava. Aquell deia, però, vaig estendre una borrassa dins de la cabana (era una cabana sense porta que servia més d'aixopluc que de res més) i m'hi vaig adormir.

No sé l'estona que vaig estar adormit, el cas és que em vaig despertar molt suaument, vaig obrir els ulls a poc a poc i, sorprès, vaig veure el cap d'una serp davant del meu propi nas, vaig fer un crit i em vaig alçar don bot. Llavors vaig veure la pobra serp que, segurament més sorpresa que jo mateix, es va posar tan llarga com era (uns vuitanta centímetres) arrastellada tocant la paret d'on no es va moure. La vaig agafar per la cua i la vaig treure fora de la cabana, la vaig deixar sobre la carreta de planxa (que en aquella hora cremava). Al cap d'una estona de fer-la patir la vaig deixar marxar, dient-li (de pensament) que en aquella cabana no hi tornés a venir mai més.

Era una serp blanca, o sigui, grisa amb dues ratlles negres que van del cap a la cua, la qual és una mica més peita que la serp verda, però segurament la més abundant.

Aquesta serp va entrar a la cabana segurament com ja ho havia fer altres vegades a buscar menjar; ratolins, rates cellardes... que trobava en la foscor de la cabana gràcies a la seua llengua viperina que detecta l'escalfor que desprèn un ratolí o una altra bestiola de les quals s'alimenta. Si es va aturar davant de la meua cara ho va fer atreta per l'escalfor del meu respirar i no per a xuclar-me l'alè.

TV3 DENÚNCIA APPLE PER PLAGI

Roger Gil Barberà

La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals ha denunciat la companyia que dirigia Steve Jobs perquè considera que *Siri*, l'assistent personal dels telèfons Apple, és una còpia del *Tomàtic*, l'antic contestador animat del *Club Super3*. L'objectiu principal d'aquesta querrela interposada conjuntament per TV3 i Catalunya Ràdio és demostrar que el telèfon que parla i que mai no contesta allò que li preguntes el van inventar ells a principis del 2000, molt abans que *Siri* veiés la llum l'any 2011.

Convé ressaltar que Steve Jobs, el CEO més famós que ha tingut mai la companyia americana en tota la seva història, va morir aquell mateix any 2011 d'una parada respiratòria, conseqüència del càncer de pàncrees que sofria.

Per tant, la posada a punt de *Siri* va coincidir amb els últims dies de la vida del famós emprenedor. En poques paraules, tot indica que a causa de la seva malaltia no va poder avançar en la seva última obra, així que va decidir tirar pel dret i copiar el contestador més famós del *Club Super 3*.

De fet, les semblances entre el *Tomàtic* i l'assistent *Siri* no es redueixen a donar respostes que no es corresponen a les preguntes prèviament realitzades, sinó que a més a més ambdós es caracteritzen per acabar rostits. D'una banda, quan TV3 va decidir carregar-se l'antic

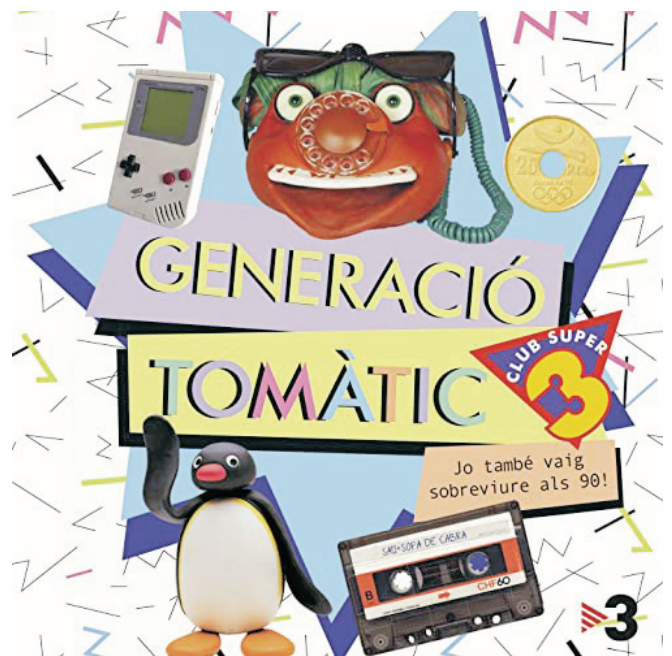
El Tomàtic.

Club Super3 l'any 2006, el *Tomàtic* va quedar fregit. De l'altra, les bateries dels telèfons amb sistema operatiu *iOS* sempre s'han distingit per acabar ben torrades.

De la mateixa manera sorprèn que després del possible calc d'Steve Jobs, la companyia Apple no ha destacat per cap altra aplicació disruptiva. Casualtat? No ho creiem! La companyia, igual que la tomata, s'ha tornat agra amb el temps.

Logo d'Apple.

COMIAT DE CASA DE LA VILA

Iolanda Garcia Pedrosa

Fotos: Josep Ma. Esteve

Moltes vegades les coses no són com un voldria que fossin, hi ha moments a la vida que has decidit què és el millor per un mateix i per la teva família.

Us puc assegurar que m'ha costat molt prendre aquesta decisió, però per motius estrictament personals he de renunciar al meu càrrec. Vull donar les gràcies a tots els veïns i veïnes que en el seu dia, ens van donar el seu suport i la seva confiança per treballar pel nostre poble. Aquests darrers dies he rebut molts missatges d'agraïment a la meva persona i no puc més que sentir-me orgullosa i agraïda. Gràcies a tots i a totes, són paraules que portaré per sempre al meu cor.

Ple de constitució de l'ajuntament.

i Vero, com als que estan per darrere. Compartir amb tots vosaltres aquest temps, ha estat per mi una experiència molt bonica i gratificant, m'emporto una motxilla plena de bons moments que mai no oblidaré.

I he volgut deixar pel final el meu sincer agraïment a una persona molt especial, el nostre Alcalde, gràcies per confiar en mi des del principi, gràcies per la teva ajuda i suport durant aquests darrers mesos, m'emporto l'experiència d'haver conegut i haver treballat al costat d'una gran persona. Moltíssimes gràcies Pere.

Moltes gràcies a tots i a totes.

La Iolanda votant al Ple de constitució.

Aprofito per donar les gràcies a totes les persones amb les quals he pogut treballar tot aquest temps, com ara direcció i professorat de les nostres estimades escola els *Til.lers* i llar d'infants Rialles, els equips de les dues Ampes, a l'escola de música (en especial a l'Eva), a totes les associacions del nostre poble, als companys de la brigada i neteja, i en especial a l'Anna, la Tere i l'Ignasi. També vull donar les gràcies als companys d'Esquerra: Anna, Mariona, Josep M. I Delfí, ha estat un plaer coincidir amb tots vosaltres.

Gràcies als meus companys/companyes d'equip, tant als regidors Benjamí, Marcel

La Iolanda amb tots els membres de l'ajuntament.

ELS REFUGIS ANTIAERIS DE LA GUERRA CIVIL A ARTESA DE LLEIDA

Adolf Costafreda Castillo

Nota introductòria: Després de la localització d'un refugi de la Guerra Civil, en el marc de les obres que l'ajuntament està executant al carrer de la Vileta, hem cregut interessant tornar a publicar l'article de l'Adolf Costafreda sobre els refugis que es van construir durant la comtesa bèl·lica el qual va ser publicat a La Femosa núm. 295, juliol-agost de 2018.

Hem posat en negreta el paràgraf en que descriu el refugi i cal destacar que l'Adolf té una gran memòria, perquè la seva descripció concorda amb les restes que s'han trobat.

D'un temps ençà, tot allò que fa referència a la Guerra Civil, ha començat a tenir interès per la gent jove i no tan jove; parapets, trinxeres, balms fortificades... i no diguem de les col·leccions que hi ha arreu sobre l'armament que llavors s'utilitzava. Jo, per parlar de la guerra, només ho puc fer d'allò que he sentit a dir i que he pogut entendre, que no és gran cosa. Per la meua edat (vaig néixer l'11 de maig del 1936, dos mesos abans que comencés la guerra), de la guerra no en sé res de res, i de la postguerra, no gaire, que ho recordi amb claredat. En canvi, d'això dels refugis, sí que en puc dir alguna cosa, encara que només sigui per a il·lustrar una mica el que era un refugi antiaeri.

La canalla del meu temps, que teníem molt de temps per jugar (a l'escola, pràcticament no ens manaven deures per casa), exploràvem el nostre entorn sistemàticament per triar els llocs més idonis per fer les nostres cabanes o els nostres petits forns per a fer-hi foc. Un dia vam començar a explorar un refugi prop de casa. Aquest refugi estava situat darrera del que és ara la casa nova dels Vilanova. Hi vam entrar per la porta de la dreta, la que avui tocava al pati que hi ha al costat de la casa del Jordi del Xalep. Després de tallar els esbarzers que el tapaven hi vam entrar i van encendre el llum d'oli que portàvem. Era un espai gran, però gairebé tot ple d'aigua. Pel lloc on havíem entrat no hi havia aigua, però sí que hi havia fang. La claror del llum d'oli no ho il·luminava tot, no obstant, ens vam adonar que al costat dret hi havia un munt de terra eixuta, la qual vam fer servir per escampar-la i fer com una mena de placeta que seria el lloc on podríem fer foc i berenar a la claror de les flames. Al cap d'un temps va ploure i l'aigua d'aquell refugi va pujar considerablement. Ja no hi vam anar més. Per fer

aquest refugi havien excavat sota la roca; la terra l'havien posat, fent com una mena de paller, al costat sud de la roca. Com tots els refugis, aquest tenia més d'una entrada (tots tenien, com a mínim i per raons òbvies, més d'una entrada). En aquest s'hi entrava per on havíem entrat nosaltres i hi havia una altra entrada uns vint-i-cinc metres més a l'esquerra i almenys una tercera que donava al corral de cal Campetxo.

L'única anècdota desagradable de tots els refugis d'Artesa es va registrar en aquest: diuen que una xiqueta que era al refugi un dia de bombardeig, va sortir a fora perquè volia veure volar els avions. Un militar que també era al refugi, sabent el perill que corria, va sortir per fer-la entrar. Ella va entrar, però el militar no va poder; va caure una bomba davant mateix de la porta...

Un altre refugi prop de casa, semblant al que ja he explicat, estava situat sota la roca del carrer del Fossar Vell (en aquest jo no hi vaig entrar mai). L'entrada principal era al mig de les escales que hi ha a la Travessera del Fossar Vell i estava connectat amb els sellers de cal Quelo, ca L'Enric del Penella i amb la que és ara la casa del Jose Bonastre. Un altre refugi semblant (en devia haver d'altres que no he pogut localitzar) el que connectava els sellers de ca l'Escuer amb la casa del costat, on ara hi viu el fill del Matalasser i el que ara hi viu l'Isidre del Ferrer.

Al carrer de la Vileta també hi havia una colla de sellers connectats els uns amb els altres. Des de fora de la Vileta s'hi entrava per unes obertures que es van fer sota la roca, davant de cal Bosch, avui tancades amb parets, però que encara se subratllen avui.

Al carrer de la Bassa, una mica més avall de cal Sereno, però a l'altre costat del carrer, hi havia l'entrada a un altre refugi. Era l'entrada més coneguda de totes. Estava format per una galeria llarga i recta de volta de canó (potser no ho era, però jo la recordo de volta de canó). Aquesta entrada que va estar molts anys oberta (fins que van fer l'àmpit nou) no portava enlloc, és a dir, entrava deu o quinze metres endins fins que ja no hi entrava la claror. Aquell passadís s'acabava en sec, però girava cap a l'esquerra, on hi havia una altra paret que barrava el pas i, per això dic

que no portava enlloc, perquè si continuava no sé on anava a parar.

I per parlar de tots el refugis dels que jo tinc constància, en parlaré d'un que trencava totes les normes dels refugis d'Artesa. Estava situat per allí on més o menys hi ha avui la casa del Ricard Batiste. La terra feia com un tossalet i allí s'hi havia excavat una mena de trinxeres fondes, les quals van recobrir amb troncs d'arbres (l'Ernest em va dir que els arbres eren "aubins", àlbers en català normatiu) i els troncs colgats amb la terra de les rasses i embolicats amb ramatge i pedres. D'aquest refugi només me'n recordo molt vagament. Ja començava a anar a l'escola i algun dia havia acompanyat els xiquets més grans a aquest refugi. Hi anàvem amb els mestres a estirar tota la llenya que podíem per fer cremar les estufes de l'escola...

L'any 1938 que va ser l'any dels avions (per dir-ho d'alguna manera), quan hi havia perill de bombardeig, les campanes del campanar tocaven el toc de foc, el més curiós que hi havia i la gent se n'anava cap als refugis a resguardar-se de les bombes. Artesa, encara que n'hi va haver, no va ser gaire afectada pels bombardejors.

I ara caldria preguntar-se: qui feia aquests refugis, els paletes d'Artesa? o venien a fer-los gent més preparada com els mateixos militars, per exemple. Sembla lògic de pensar que eren els militars; els soldats del cos de sapadors ja entrenats per aquestes feines. Jo ho deixo aquí, cadascú que es contesti les preguntes a la seua manera.

Vistes de l'interior del refugi.

CALIU CIENTÍFIC ARTESENC: LA FUSTA

Joel Minguet López

Segons el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), l'Índex de desenvolupament humà és un indicador estadístic utilitzat a gran escala per tal d'avaluar el desenvolupament a nivell mundial. Tres aspectes es tenen en compte: la salut, l'educació i el nivell econòmic. La riquesa en recursos naturals (aliments, combustibles, materials valuosos, etc.) juga doncs un paper fonamental en el desenvolupament humà.

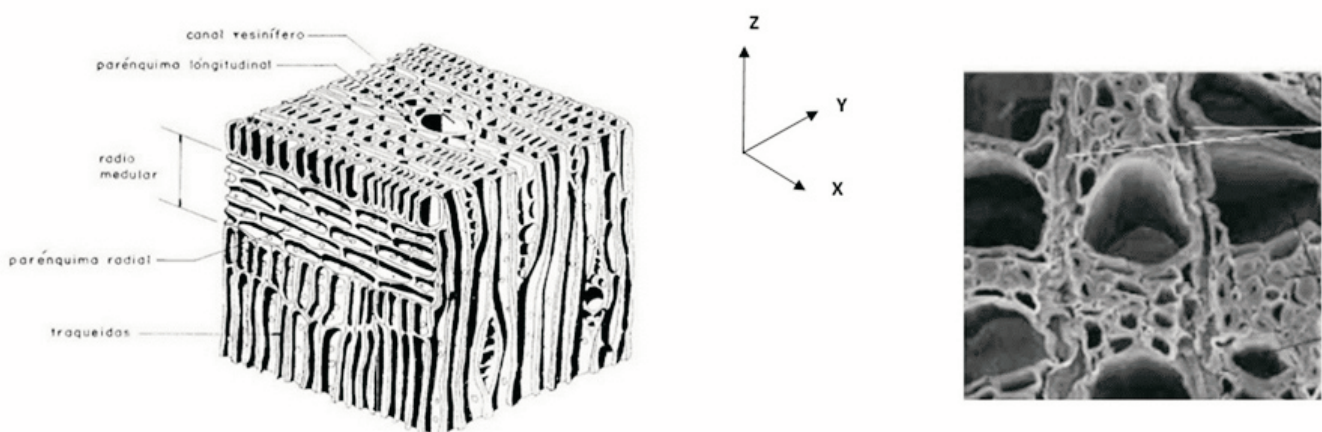
La matèria ha jugat sempre un rol limitant per l'ésser humà al llarg del desenvolupament i complexificació de la nostra societat. Així doncs, per tal d'entendre la societat actual i les eines de les quals disposem hem d'entendre la progressió, en concepte de materials, al llarg de la història. Sempre m'ha captivat entendre tot allò que m'envolta i transmetre-ho a les persones del meu voltant. És doncs per això que voldria començar una sèrie d'articles que m'ajudin a divulgar certes curiositats científiques sobre la matèria que he anat acumulant al llarg dels anys. Començant per l'edat de pedra, passant per la metal·lúrgia fins arribar a materials més recents, em sembla interessant alimentar la curiositat científica dels més valents.

Endinsem-nos doncs en la ciència de manera accessible i apassionada, apropem-nos al seu caliu reconfortant i proper!

LA FUSTA

Quan l'ésser humà ja era capaç de fabricar eines mitjançant l'ús de la pedra, l'ús del foc representà un gran avenç en el desenvolupament humà. Encara ara, molt present dins del nostre dia a dia, una societat sense l'ús del foc és inconcebible. Addicionalment, sembla lògic pensar que l'ús del foc va intrínsecament lligat a l'ús de la fusta; però què en coneixem més enllà de l'estructura macroscòpica (anells de creixement, escorça, etc.) d'aquest material?

Parlem de fusta, teixit llenyós compost per fibres de cel·lulosa i hemicel·lulosa (un derivat de la cel·lulosa) unides mitjançant molècules de lignina. Essent un material compost o compòsit un material format per la unió de dos o més materials les propietats dels quals es complementen, la fusta és un material compòsit format a base de fibres polimèriques de cel·lulosa dins d'una matriu, també polimèrica, de lignina.

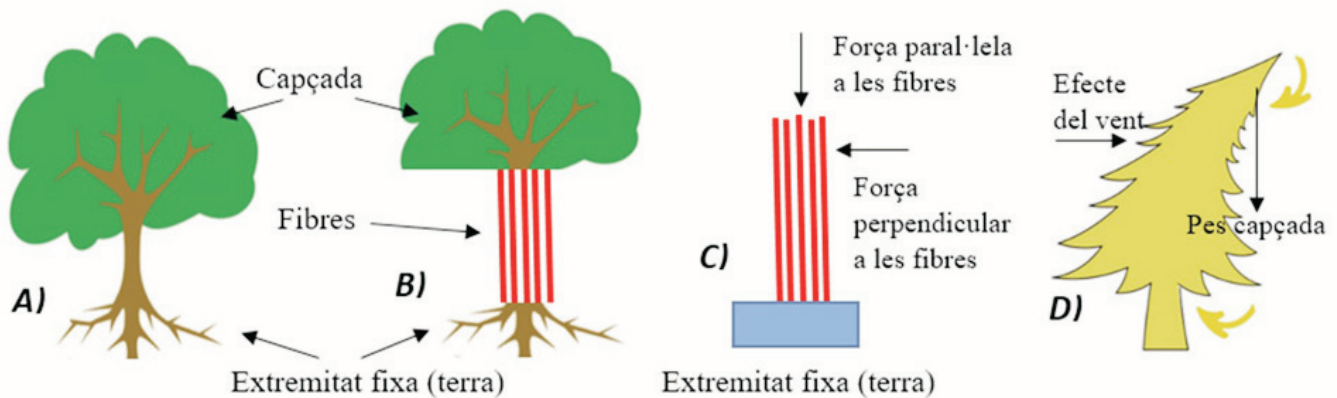
Figura 1: Esquerra: simulació de la estructura de la fusta. Dreta: microestructura fibrosa de la fusta.
(<https://docplayer.es/80330135-Estructura-y-propiedades-de-la-madera-dr-javier-pique-del-pozo-1-49.html>)

Anomenem anisòtrop tot aquell material on la seva microestructura fa que les seves característiques físiques siguin diferents en funció de la direcció.

La fusta és anisòtropa, és a dir si agafem una porció de fusta i hi apliquem una força en la direcció axial (Z), no es comportarà igual que si intentem forçar en la direcció radial (X) o tangencial (Y). Recordem que la fusta està formada a base de fibres, que tenen una certa orientació. En el seu cas, l'orientació de les fibres està condicionada per l'existència de conductes que permeten el

transport de saba i substàncies nutritives des de les arrels fins a la capçada dels arbres. Per tant si considerem un arbre sencer, de manera general les seves fibres es troben orientades verticalment seguint el tronc de l'arbre, fet que possibilita l'existència d'aquest tipus de conductes tal i com es mostra en la Figura 1.

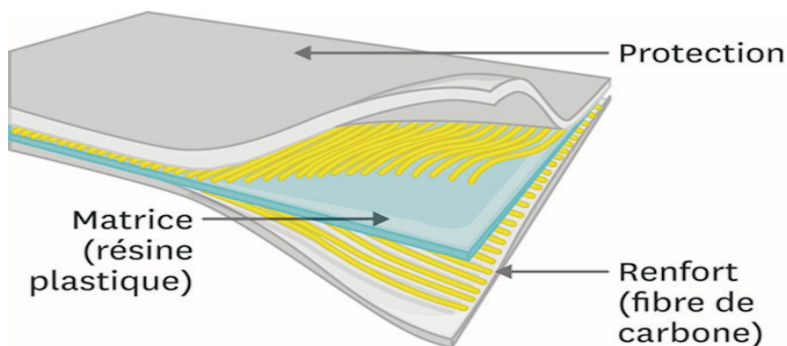
Si imaginem una fibra com un espagueti sense coure, podríem dir de manera molt simplista que un arbre seria equivalent a un gran nombre d'espaguetis ajuntats en la direcció del tronc (direcció axial).

Figura 2: A: Esquema arbre. B i C: Esquema arbre amb l'orientació de les fibres. D: Forces a les quals estan sotmesos els arbres

Aquest fet no és casual. Les principals forces a les quals han de resistir els arbres són l'efecte del vent i l'efecte del pes de la capçada (branques, neu acumulada, aigua acumulada, etc.), fet que provoca grans forces de flexió tal com s'indica en la imatge D) de la Figura 2. I, efectivament, aquesta orientació de fibres es caracteritza principalment per tenir una gran resistència a la flexió. És a dir, la naturalesa i el pas del temps han optimitzat les propietats mecàniques dels arbres per tal d'assegurar la seva subsistència sota els efectes del vent i la gravetat. Finalment, l'anisotropia, la seva estructura fibrosa i l'existència de conductes interns dins de la seva microestructura indueixen una última propietat interessant. La fusta és un material higroscòpic, és a dir un material capaç d'absorbir i alliberar partícules d'aigua interaccionant amb el medi circumdant. Tot i ser un gran problema des d'un punt de vista arquitectural, aquesta propietat ha inspirat enormement la comunitat científica internacional tal i com s'explica a continuació. Així doncs, quina influència té aquest material en la ciència actual? Com podem inspirar-nos-hi?

En primer lloc, les seves propietats mecàniques han intentat ser replicades de manera artificial i controlada per les últimes generacions d'enginyers i físics per tal de respondre a certes necessitats de la nostra societat. Per exemple, una de les vies principals per tal de reduir el consum de

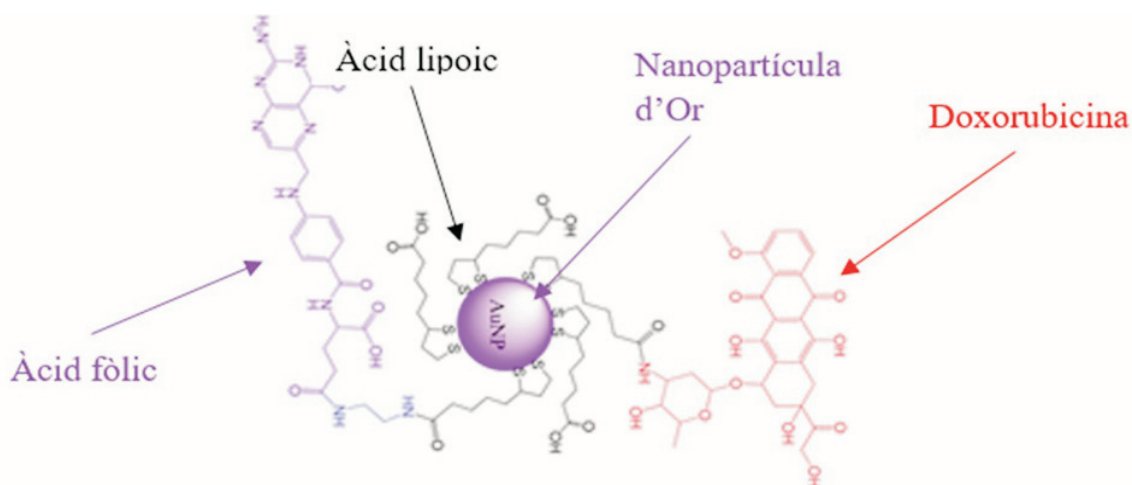

Figura 3: Exemple de Polímer a reforç de fibra de Carboni (PRFC), compost utilitzat en el sector de l'aeronàutica. Matriu: resina plàstica; Reforç fibrós: fibres de Carboni.

querosè en els avions és intentar reduir al màxim el pes dels seus materials sense renunciar a unes propietats mecàniques adequades. En aquest sentit, una transició global s'està produint per tal de substituir diversos aliatges per materials composts formats per una matriu polimèrica i una sèrie de fibres de reforç, les propietats dels quals es complementen. Tot i que al 1980 tant sols un 5% dels materials eren composts, actualment entorn al 50% dels materials presents en els avions Airbus i Boeing pertanyen a aquest grup.

En segon lloc, un dels grans reptes de la matèria tova condensada (“soft matter” en anglès) ha estat i és aconseguir materials que interaccionin de manera controlada amb el medi circumdant. De la mateixa manera com la fusta és capaç d’emmagatzemar aigua i alliberar-la en funció de les condicions d’humitat ambiental, la medicina moderna ha aconseguit certs polímers no tòxics capaços d’emmagatzemar i alliberar els principis actius que permeten curar o tractar certes malalties en funció de les condicions del medi en què es troben.

Per exemple, imaginem que volem tractar algun tipus de Càncer mitjançant quimioteràpia. En primer lloc necessitarem identificar els marcadors de les cèl·lules tumorals mitjançant un anàlisi histològic a partir d’una biòpsia. Una vegada coneixem els marcadors tumorals, necessitarem definir el medi on desitgem alliberar el nostre principi actiu anticancerós (a l’interior de les cèl·lules, és a dir en el medi intracel·lular). Finalment i essent una etapa realment complicada, necessitarem crear un material capaç d’emmagatzemar el principi actiu que ens interessa, d’identificar els marcadors de les cèl·lules canceroses que desitgem tractar i, una vegada allí, alliberar el principi actiu per tractar la malaltia. És a dir, necessitem crear un material que identifiqui on i quan alliberar el principi actiu de tractament. F. Meng i Z. Zhong ens proposen per exemple de combinar Doxorubicina (un medicament anticancerós) amb nanopartícules d’Or, àcid lipòic i àcid fòlic.

Figura 4: Exemple de tractament del Càncer utilitzant quimioteràpia

En conclusió, manipulem i utilitzem la fusta des de fa mil·lennis, però en coneixem ben poca cosa. Cal doncs reconèixer que és un material extremadament inspirador per intentar resoldre certs desafiaments del segle XXI!

Fonts bibliogràfiques:

Piqué del Pozo, Javier, “Estructura y propiedades de la madera”, Universidad Nacional de Ingeniería de Perú – Facultad de Ingeniería Civil, consultat el 01/11/2019. URL: <https://docplayer.es/80330135-Estructura-y-propiedades-de-la-madera-dr-javier-pique-del-pozo-1-49.html>

Sanz Tejedor, Ascensión, “Tecnología de la celulosa”, Química Orgánica Industrial Universidad de Valladolid, consultat el 03/11/2019. <https://www.eii.uva.es/organica/qoi/tema-03.php>

Maderas Cunill S.A., “Propietats Físiques de la fusta”, consultat el 03/11/2019. URL: http://www.macusa.es/ca/files/30/Pergoles_i_porxos/102/PROPIETATS_FISIQUES_FUSTA.pdf
Toca Madera, “Propiedades mecánicas”, consultat el 30/11/2019. URL: <https://tocamaderablog.com/propiedades-mecanicas/>

Le Livre Scolaire, “Un exemple de matériau composite utilisé dans l’aéronautique : le PRFC”, consultat el 05/11/2019. URL : <https://www.livrescolaire.fr/manuel/1673386/physique-chimie-3e-2017/chapitre/1673565/la-masse-volumique/page/1680703/vers-des-avions-super-legers-lecon/document/1408508>

J. Chen et al., “Multifunctional Click Hyaluronic Acid Nanogels For Targeted Protein Delivery and Effective Cancer Treatment in Vivo”, Chem. Mater. 2016, 28, 23, 8792-8799. URL: <https://doi.org/10.1021/acs.chemmater.6b04404>

ELS LLOPS

Maria Assumpció Cornadó. Bors editors, 2019
Il·lustracions de Daniel Albers

Felip Gallart Fernàndez

A les faules, les llegendes, els contes i les històries tradicionals el llop exemplifica la força, el salvatgisme, l'arrogància, la ferotgia, la manca d'escrúpols i la crueltat. A la dita llatina: *homo homini lupus*, "l'home és un llop per a l'home" que va popularitzar Thomas Hobbes, el llop representa els pitjors instints humans. L'espècie humana ha projectat sobre el llop la pitjor versió de si mateixa. No és així al poemari de la nostra col·laboradora Maria Assumpció Cornadó titulat *Els llops*, aparegut durant la primavera de l'any 2019. En el llibre de la Maria Assumpció el llop és un animal considerat d'una forma ben distinta a l'habitual. I és que només els poetes tenen la facultat de capgirar les coses, la poesia no és altra cosa que fugir del prejudici i de la rutina i estendre una mirada lliure i embellida. Els llops, ens diu l'autora al començament de l'obra, *són uns animals considerats ancestralment com a mestres i alhora guies i protectors. Posseeixen l'habilitat de passar desapercebuts i de fer-se notar només quan ells ho desitgen.* L'autora admira els llops per la seva constància, pels seus valors socials i familiars i per la traça que tenen a protegir-se ells mateixos i la seva família. El llop per a Cornadó representa l'esperit de llibertat individual estretament lligat a les responsabilitats comunitàries. No sap, diu, d'on li ve la seva atracció i identificació cap aquest animal. Potser pel fet que els habitants del Vilosell, el seu poble, siguin coneguts per "els llops", donat que antigament per les nits aquests animals baixaven de la Serra de la Llena i s'abeuraven a la mateixa plaça del poble.

Cinc són els grans temes de la poesia: l'amor, la mort, el temps, la transcendència i la natura. Miguel Hernández els reduïa a tres: la vida, la mort i l'amor. El poemari de la Maria Assumpció, els seixanta-cinc poemes que el conformen, té dos gran temes: la natura i l'amor, que contenen

tots els altres. Al dibuix de la portada s'hi reflecteix amb total precisió. Un llop serva entre les dents una rosa vermella. Tot l'imaginari poètic del llibre és contingut en el dibuix de la portada: el llop representa la natura i la rosa l'amor. Després Cornadó ho desenvolupa amb cada un dels poemes del llibre. Daniel Albers ho enriqueix amb les seves magnífiques il·lustracions. El llibre pròpiament dit comença amb un poema que fa de pròleg: el temps inabastable, infinit en contrast amb la consciència finita de la vida. I l'amor com un mitjà d'eternitzar-nos més enllà del propi cos, del temps i de l'espai que ens toca viure. Un motiu que trobarem en molts altres llocs del llibre i que en certa manera representa la conclusió de tot el llibre.

"*Poble i natura*" en conforma la primera part. Setze poemes que ens parlen del festeig, per emprar les paraules de l'autora, entra la natura més immediata i el seu món interior. Una natura destil·lada pels alambins més secrets i delicats de l'ànima fins a trobar-ne la pura gota essencial del poema. El poble i la natura que l'envolta en són els motius més emprats: la Serra de la Llena, els ceps antics, els

caminois que dibuixen les branques dels arbres, la bellesa fugissera atrapada en una rosa tardana m'ha fet pensar en un altre poema de Màrius Torres (*La darrera rosa*), la florida dels ametllers i els cirerers, una trinxera oblidada parla d'ideals i de patiments, l'aigua que llisca, l'aigua mirall en les fulles, l'aigua aturada en una font gelada, l'aigua en el mar... boira i sol, els topants humils i propers de les Garrigues oblidades. Som natura ens diu en un poema, en formem part indissociable. I tal vegada ens diu en la introducció "*la progressiva desaparició del llop sigui en realitat un avís de l'extinció dels boscos i dels recursos naturals que ens queden. I els darrers udols dels llops siguin en realitat els crits d'una natura que, tristament i davant de la passivitat dels éssers humans, va desapareixent*".

Maria Assumpció Cornadó

BORS
EDITORS

“Amor i sentiments” és el títol de la segona part. Quaranta-vuit poemes sobre l'amor i tota la gama de sentiments que concita. La amor a les petites coses (*Sons que el cor escolta, He encès la llar de foc*), a la natura (*Retalls de l'ànima*), a la innocència (*Càlida innocència*), l'amor compartit (*Quan penso en tu*), l'amor a la justícia (*Aire*), l'amor passió (*Passió, Saps una cosa?*), fervor (*Sospir*), la tendresa (*Abraçades, Tendresa, Poeta de la nit*), el joc (*Joc de rialles*), la sensualitat, el gaudi, el deliri, l'impuls d'oferir-se a un altre cos, (*Tinc pressa per buidar el meu cor, / com el núvol després de la turmenta/ i d'empassar-me a glops / la saba del teu cos*), de fondre's a un altre cos, a una altra ànima (*No diguis rés, tan sols pensa'm*) i recollir-ne la plenitud, la infinitud (*Mirades en les que hi veig / la més pura essència / d'aquell instant compartit / dins d'un cel infinit*).

L'amor té mil formes d'expressar-se (*Les cares de l'amor*). L'amor és una força renovadora, que es vivifica eternament i que fa eterna la vida (*Neix l'amor cada dia*). L'amor fa eterns els amants (*Què sap la gent*) que vencen el temps i l'espai (*Se'm fa dolç recordar-te*). L'amor viu en ell mateix, es vivifica en ell mateix (*Amor*

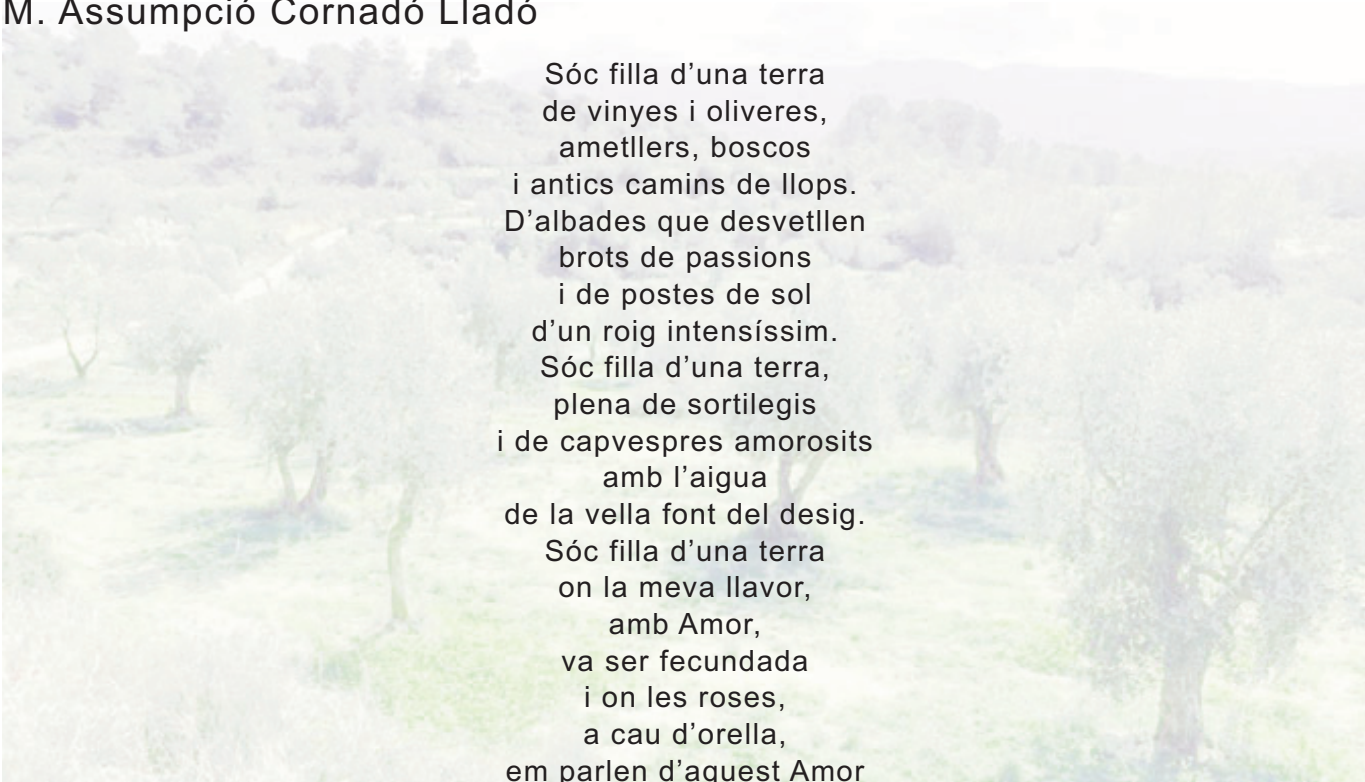
d'amants / que desafien la vida, / amor que viu / perquè estima).

La nostàlgia (*Nostàlgia*), la renúncia (*Xarxa de versos*), l'absència (*Insomni, El teu secret*), la solitud (*Solitud*), els anhels i els somnis (*M'agrada somniar, Mocadors de colors*), el pas del temps, els neguits (*La gàbia*), la mort (*Vida, Ballaeu, balieu estimats, Mare, Adéus oberts a la llum*) formen part necessària i indestruïble de la vida: una vida que rebrosta altra vegada (*Rosa de tardor*) renovada (*La pols del passat*) en l'etern moviment de retorn vivificador i en el desig de ser i de viure (*Identitat*) en la natura, en un mateix i en els altres.

La Maria Assumpció Cornadó s'ha estrenat amb un poemari que s'expressa amb versos lliures, breus i delicats, despulats de pompa i retòrica, versos profunds i elementals que fan de la senzillesa i de la claredat la seva virtut més gran. Poemes entenedors, màgics en la seva transparència essencial. Versos que inviten al lector al respecte i a l'amor a la natura; a viure, sentir i estimar lliurement, sense renúncies ni recances. Tant de bo el llop que duu a dintre segueixi udolant des de la nit estelada de la Serra de la Llena.

FILLA DE LA TERRA

M. Assumpció Cornadó Lladó

Sóc filla d'una terra
de vinyes i oliveres,
ametllers, boscos
i antics camins de llops.
D'albades que desvetllen
brots de passions
i de postes de sol
d'un roig intensíssim.
Sóc filla d'una terra,
plena de sortilegis
i de capvespres amorosits
amb l'aigua
de la vella font del desig.
Sóc filla d'una terra
on la meva llavor,
amb Amor,
va ser fecundada
i on les roses,
a cau d'orella,
em parlen d'aquest Amor

RESUM ANUAL I QUEIXES SOBRE ELS ANIMALS DE COMPANYIA

Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida

Tot i que la nostra labor proteccionista va començar el 1988 recollint els animals abandonats i perduts per la població i que portàvem a una protectora que se'n feia càrrec pagant per part de l'Ajuntament les despeses ocasionades, no va ser fins al 2005 que vàrem tenir refugi propi, l'antic escorxador municipal en desús, cedit per l'alcaldia del moment. Val a dir que, exceptuant l'alcaldia del PP, totes les alcaldies sempre ens han donat suport fins i tot abans de la Llei del 2008 en què a l'article 16 diu que "*Els animals abandonats i perduts per la població i el seu terme, son competència municipal*". Amb aquesta labor de col.laboració entre alcaldia i grup de l'Alternativa, s'han donat en adopció prop de 800 gossos i des de fa uns dos anys prop de cinquanta gats. En aquest moment estem treballant en les colònies de gats. De les dotze colònies comptabilitzades en portem unes set d'esterilitzades tot i que de tant en tant cal fer un repàs en algun nou membre aparegut en alguna d'elles. Això perquè no hi ha control amb els gats domèstics que té la gent i que campen a les seves i crien quan volen. La llei dona unes normes al respecte, però no s'estan complint.

Malgrat tota aquesta feina feta, val a dir que encara hi ha una MINORIA DE LA QUAL REBEM QUEIXES, QUE NO COMPLEIX I QUE ÉS EL QUE SEGUEIX:

1- Hi ha UNA ZONA CONCRETA QUE ESTÀ A LA PART DEL POBLE NOU I TAMBÉ PEL CARRER SANT RAMON on hem rebut queixes de GENT QUE DEIXA SORTIR EL GOS AL CARRER PERQUÈ VAGI A DEFECAR A FORA.

2- Que el gos o gossa del veí QUE S'ESTÀ PRÀCTICMENT TOT EL DIA AL JARDÍ NO PARA DE BORDAR MOLESTANT EL DESCANS DEL VEÏNAT

3- Que hi ha gent que quan treu el gos A PASSEJAR, NO ESTÀ L·LIGAT I ALGUN DE RAÇA PPP NO PORTA MORRIÓ.

4- Que hi ha gent que quan treu el seu animals de companyia NO PLEGA LES CAQUES. Tot el que queda dit és sancionable, segons la Llei de protecció del 2008. En tots els casos els hem dit que **la competència en animals de companyia la té l'Ajuntament** i és a aquest ens municipal on s'han d'adreçar. I l'Ajuntament té l'obligació de cridar l'atenció al veí o veïna que no compleix i si no en fa cas denunciar-ho al cos dels Agents Rurals que alçaran acta i procediran segons mana la llei.

Dins de la labor de l'Alternativa també cal esmentar la feina feta dins de **Plataforma Animalista Terres de Lleida**, entitat formada per unes deu protectores de les terres de Lleida, la qual basant-se en l'experiència d'Artesa, ha

Colònia de gats i gates controlada. Individus esterilitzats i sans

aconsejant el mètode de funcionament de Grup Local en col.laboració amb l'alcaldia que és el que sempre hem fet a Artesa. Val a dir que aquest no era un mètode que es fes enlloc ja que el més habitual era que hi hagués un grup de gent a la població que es preocupava dels animals abandonats o perduts i era aquest grup de gent que a part de la feina havien de córrer amb la totalitat de les despeses si volien donar en adopció els animals amb un mínim de condicions que en un inici eren el xip i les vacunes. L'import pagat es recuperava amb l'adopció. No va ser

fins més tard que es va generalitzar , afortunadament, el concepte de l'esterilització, que és l'inici de tots els problemes per la gran proliferació descontrolada. Però en aquest moment hi ha en tot el Segrià unes vint-i-cinc poblacions que funcionen amb aquest mètode de col.laboració entre l'Ajuntament i el Grup Local i fora dels Segrià en comença a haver també i això és un avenç considerable perquè les despeses se n'ha de fer càrrec l'ajuntament ja que és qui té la competència segons la Llei, mentre el Grup Local dóna suport a la gestió. El que tanca el cercle de la feina feta és que tinguem un CAAC a Alcanó. D'aquesta manera els que no es poden donar en adopció en un termini curt de temps els absorbeix el Centre d'Acollida comarcal, pagant les despeses oportunes.

El fet que existeixi el CAAC SEGRIÀ és un gran què, però sense l'espai municipal d'acollida seria del tot incomplet ja que la **protectora local és un lloc de pas, que aconsegueix la necessitat de retirar-los de la via pública per moltes i variades raons:**

- 1- evita la **decadència de l'animal i l'espectacle de patiment** que presenta (inanició, manca d'higiene, malalties, paràsits, atropellaments, maltractes...)
- 2- evita que el vagabundeig dins la població **perjudiqui la gent per diferents motius:**
  - manca **d'higiene i salut** de l'animal que **pot repercutir en la dels humans,**
  - brutícia pels carrers, sobretot **excrements.**
  - lladrics i udols que destorben el descans dels veïns**
  - perill si són atropellats d'ocasionar un accident de trànsit.**
  - furgar en les **bosses d'escombraries.**

Artesa de Lleida ha evitat tots aquests inconvenients gràcies al servei que dóna la protectora local, però quantes poblacions hi ha en aquest sentit desateses? Quants animals estan patint encara la irresponsabilitat de llurs propietàries i propietaris fins i tot encara dins d'una població com Artesa, tal com hem explicat anteriorment?

TOTAL	Adoptats	Portats al CAAC	Perduts i tornats a l'amo	Gossos en acollida	Gats en acollida	Gats adoptats	Animals disponibles a Artesa	Colònies Gats controlades
39	4	7	7	2	1	18	7	7 sobre 12

Control dels animals domèstics durant el 2019

No ens cansarem de repetir que un dels recursos més eficaços de cara a l'abandonament és **evitar els embarassos no desitjats**. Com diu la dita *L'abundància mata la fam* és a dir que l'excés d'animals fa que algunes persones no els valorin el suficient. Estem immersos en la filosofia materialista del consum i això es nota també amb el tracte amb els animals de companyia. **CONTRA L'ABANDÓ, ESTERILITZACIÓ.** Si fóssim un poble realment avançat en fariem cas. Ara ha sortit de nou la **CAMPANYA D'ESTERILITACIÓ I XIPATGE DE FAADA** que xipa i esterilitza a **PREUS REDUÏTS** A sota us en donem les dades. Una de les poques clíniques de Lleida que s'hi ha adherit és Ica Natura que, a més, us ajuda a omplir el qüestionari.

Un poble, un país, una civilització es pot jutjar per la forma com tracta els seus animals"

- **C a m p a n y a d e F A A D A :** socresponsable.org (CAMPANYA preus reduïts D'ESTERILITZACIONS I XIPS, febrer-abril) T. 936245538, ext. 3 -Clínica ICA NATURA. T. 973 22 82 22.

Colònia de gats i gates controlada. Individus esterilitzats i sans

CRÒNIQUES DEL CF ARTESA DE LLEIDA

Eudald Pijuan Mor

CEF Aitona 1 - CF Artesa de Lleida 1 (14-12-2019)

Abonats a l'empat a fora

El nostre equip va sortir al partit amb molta actitud i bon joc i, fruit d'aquest gran inici, Palou va avançar l'Artesa al minut 9 de partit. El joc directe proposat per l'equip artesenc semblava ser eficaç, però després del gol els jugadors van desconnectar una mica i l'Aitona va poder empatar al minut 28. De fet, abans de la mitja part va disposar d'una ocasió per remuntar el partit, però el pal va refusar la pilota.

Ja en la segona part, la tònica posterior al gol de l'empat local va seguir. L'Artesa seguia un pèl desconnectat del partit i el joc directe que semblava haver funcionat tant bé a l'inici del partit no generava perill a favor de l'equip artesenc. Així doncs, tot i alguna ocasió aïllada a favor de cada equip, el partit s'acabaria finalitzant amb l'empat a 1 final.

CEF Aitona: J. Doladé, J. Carballo, A. Chimeno, G. Font (J. Gil), G. Latorre (C. Jové), E. Gimeno, K. Keita, O. Ribes, A. Badaoui (S. Bacurel), J. Vinyals (P. Capsi) i I. Serra.

CF Artesa de Lleida: C. Quintero, F. Peiró, M. Rodríguez Sean), E. Liarte A. Blanco), Mamadú, Njobo Sanhano, E. Lahuerta, B. Balde (Ò. Márquez), J. Pijuan (O. Liarte), G. Palou, Sekou Ballo.

CF Artesa de Lleida 2 – CE Alguaire (22-12-2019)

Regal de Nadal al 93.

Partit molt igualat de principi a fi entre 2 equips cridats a estar a la part alta de la classificació durant el transcurs de la temporada. S'avançava al marcador l'Alguaire amb un gol matiner al minut 6 que deixava l'Artesa una mica descol·locat. Poc a poc, però, va anar trobant el seu lloc al terreny de joc i, als minuts finals de la part, Sekou aprofitava una jugada embolicada dins l'àrea petita per col·locar l'empat a 1 al marcador, resultat amb el qual s'arribava a la segona part.

La segona part va seguir amb la mateixa tònica d'igualtat i tensió entre els 2 equips. Estava clar que el partit es decidiria per petits detalls. Un d'aquests va aparèixer al minut 70, quan un davanter de l'equip visitant va engaltar un xutàs

des de fora l'àrea que entrava per l'esquadra i transformava el 1 a 2 visitant. L'Alguaire a partir d'aquí va jugar molt bé les seves cartes i les aturades del joc eren constants. La victòria visitant semblava assegurada quan en l'últim minut de l'afegit la màgia nadalenca va fer acte de presència al camp artesenc. Després d'una centrada lateral i una sèrie de rebots dins l'àrea, la pilota va quedar morta al punt de penal, moment en el qual va aparèixer Mamdú per afusellar la porteria rival i fer pujar el 2 a 2 final al marcador.

CF Artesa de Lleida: C. Quintero, F. Peiró, I. Borrell, M. Rodríguez (Mamadú), E. Liarte (Njobo), M. Montlleó, A. Blanco (O. Liarte), E. Lahuerta, B. Balde (J. Pijuan), G. Palou (Sean) i Sekou.

CE Alguaire: C. Soldevila, N. Llebot (A. Sánchez), A. Giró, D. Galiano (G. Bosch), R. Fortuny, S. Molet, A. Díaz, V. Domingo, X. Fulla (J. Galiano), J. Garrié (O. Angurell) i A. Mostany (R. Amigó).

Jugada de l'Artesa a l'àrea de l'Alguaire.

CF Soses – CF Artesa de Lleida (11-01-2020) Començant l'any amb mal peu.

Abans de començar la crònica, el CF Artesa de Lleida vol enviar tot el suport a l'antic jugador del club, el Víctor Carretero, després de l'accident de trànsit que va patir. Molta força!

Partit de molta tensió entre 2 dels equips cridats a estar a la zona noble de la classificació en acabar la temporada. L'Artesa es plantava al camp amb un plantejament més conservador que de costum i era el Soses el que agafava les regnes del partit des de bon començament. Fruit d'això, al minut 23, va obrir el marcador mitjançant un gol de córner. El partit, fins la mitja part, va seguir molt igualat però sense que el nostre equip aconseguís crear perill a la porteria rival.

En la segona part, la dinàmica va seguir igual i el Soses, a través d'un contraatac, va augmentar distàncies al marcador en el minut 57. A partir d'aquest moment, l'Artesa va realitzar alguns canvis per a revolucionar el partit, però no es va poder rematar cap jugada d'atac de forma clara i el marcador no es va moure més.

CF Soses: S. Palau, G. Mesalles (J. Baqué), P. Izcara, R. Palau, C. Centellas (F. Peralta), M. Estrella, J. Mesalles (A. Vallés), M. Mesalles (F. Flix), J. Eritja, O. Mesalles (M. Er Rahmani), A. Giménez.

CF Artesa de Lleida: C. Quintero, F. Peiró, I. Borrell, E. Liarte (Sekou), Mamdú, M. Milovanovic, M. Montlleó (M. Rodríguez), A. Blanco (O. Liarte), E. Lahuerta (Sean), G. Palou (Njobo) i A. Fontanet.

CF Artesa de Lleida 1 – CF Albagés 0 (19-01-2020)

Victòria per la mínima.

Partit marcat per les condicions del terreny de joc i l'apatia en el plantejament del partit dels 2 equips. Malgrat això, l'inici del partit va ser molt esperançador per l'Artesa ja que Sekou, en una de les jugades en què ja ens té acostumats, se'n va anar dels rivals per velocitat i va marcar el primer i únic gol del partit al minut 3. A partir d'aquí, la primera part va tenir ben poc a destacar, a part del domini permanent en el joc del nostre equip i la poca claredat en els metres finals. La segona part va estar marcada per la mateixa tònica, amb un Artesa ben col·locat al camp però sense poder generar ocasions clares de perill i amb un Albagés ben posicionat en defensa, esperant les seves oportunitats a la contra. La distància mínima en el marcador amb el pas dels minuts feia créixer l'esperança en l'equip visitant, que es va accentuar amb l'expulsió del nostre porter per una rigorosa doble targeta groga. Tot i això, aquesta es produïa ja a les acaballes del partit i l'Artesa va certificar la victòria final per 1 a 0.

Jugada prop de l'àrea de l'Albagés.

CF Artesa de Lleida: M. Costafreda, F. Peiró, M. Rodríguez (Mamdú), M. Milovanovic, A. Blanco, A. Fontanet, E. Lahuerta, Sean (J. L. Castillo), B. Balde (E. Liarte), G. Palou (J. Pijuan) i Sekou.

CF Albagés: J. A. Aragués, A. Calatayud, C. Garcia, E. Quintana, E. Baños, K. Álvarez, H. Araujor (D. Marsal), J. Enoque, E. Montiel (A. Nicolás), C. Padureany i F. Monzón.

Corner contra la porteria de l'Albagés.

CF Arbeca 0 – CF Artesa de Lleida 4 (02-02-2020)

L'Artesa, al ritme del Brèxit.

Partit dominat per l'Artesa de principi a fi, encara que mai amb la sensació de tenir un control total sobre la gespa. L'Arbeca va plantejar un partit dur i amb faltes constants, que aturaven el partit i no donaven fluïdesa al joc. En una de les poques jugades trenades a la primera part, una gran passada filtrada entre els defenses d'Oriol Liarte va servir perquè Sean comencés el seu festival golejador. Amb aquest 0 a 1 s'arribava a la mitja part.

En la segona part, el domini artesenc va anar a més conforme passaven els minuts i el cansament afectava més els jugadors locals. Aquest domini el va aprofitar l'anglès Sean, per a fer el seu millor partit de l'any i, amb 2 gols més (l'últim de penal), tancar el seu *hat-trick* particular. Finalment, a les acaballes del partit, un segon penal xiulat a favor de l'Artesa servia perquè el pitxitxi de l'equip, G. Palou, el transformés en el definitiu 0 a 4.

CF Arbeca: A. Maza, M. Cots (M. Díaz), A. Rubinat, A. Perera (M. Puig), A. Recasens, D. Josa, P. Farré (M. Valverde), I. Berghot, G. Morgades i X. Caballero.

CF Artesa de Lleida: C. Quintero, O. Liarte, F. Peiró, I. Borrell, M. Rodríguez, (G. Palou) Mamdú, M. Milovanovic, M. Montlleó (Sekou), A. Fontanet (J. Pijuan), Sean (E. Liarte) i J. L. Castillo (G. Sellard).

CLASSIFICACIÓ

Nom	Punts	J	G	E	P	F	C
SCF Pinyana	38	17	12	2	3	42	19
CF Pardinyes	35	17	11	2	4	44	23
CF Soses	34	17	9	7	1	35	19
CE Benavent de Segrià	32	17	9	5	3	39	23
CE Alguaire	30	17	8	6	3	32	18
CF Artesa de Lleida	29	17	8	5	4	36	24
AE Golmés	28	17	9	1	7	41	29
CF Alcarràs	26	17	8	2	7	49	40
AE Alcoletge	26	17	6	8	3	26	24
CEF Aitona	23	17	6	5	6	26	29
AT Alpicat	21	17	6	3	8	34	38
CE EF Tremp	20	17	6	2	9	29	53
At Almacelles	19	17	5	4	8	23	28
CF Vilanova de la Barca	15	17	4	3	10	25	45
CF Arbeca	13	17	4	1	12	29	48
CF Rosselló	12	17	2	6	9	15	35
CF Puigvertenc	12	17	3	3	11	19	40
CF Albagés	11	17	2	5	10	15	34

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

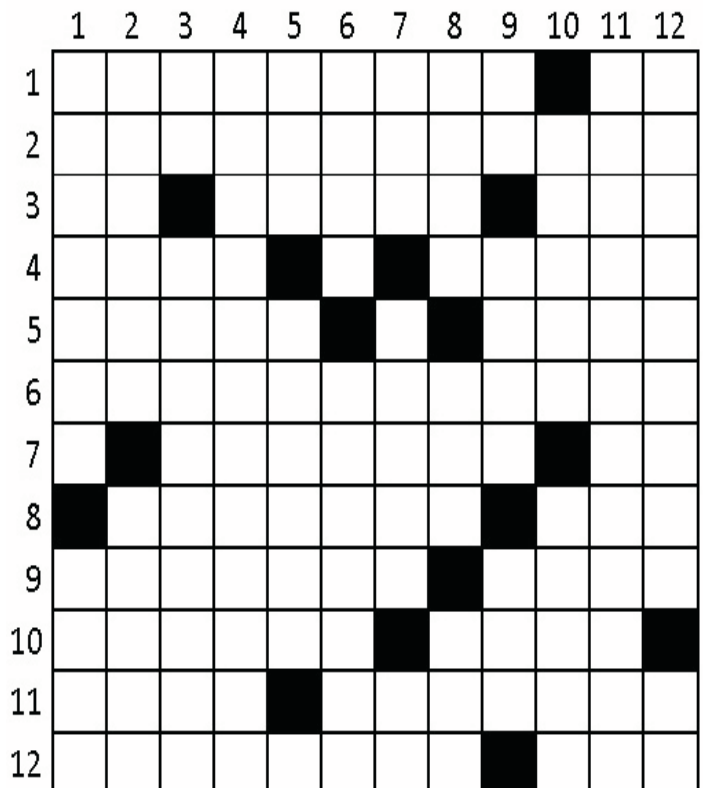
Solucions a la pàgina 39

HORIZONTALS

1. Primer llibre de lletres. Nom de lletra. 2. Sistema d'educació. 3. Més de cent. Plana, sense alts ni baixos. Indoeuropeu. 4. El punt més alt. Tona. Para-xoc no acabat. 5. Pàtria d'Ulisses. Fòsfor. Mico, babuí. 6. Tornaries alguna cosa. 7. Vocal. Cigar, cigarreta. Dues de romanes. 8. Immunitzes contra alguna malaltia. Alenada, buf. 9. Que segueixen una sèrie. Posta, ponent. 10. Coma de la Vall Ferrera. Vegi, observi. 11. Pla, calma. Certa corda de les naus de vela. 12. En plural, fàbrica d'olles. El de guilla, és la festuca.

VERTICALS

1. Signe musical. Joc de pilota que es juga en un frontó. 2. Ordre o decret. Indret, contrada. 3. Nom de consonant. Fong del panís. 4. Doctrina Eclèctica. 5. Antiga moneda fraccionària. Pluja, xàfec. Radi. 6. Mort, defunció. Faci un tanteig. 7. Herba del grup dels lliris. Aliments triturats. Nota musical. 8. Ciutat d'Israel vora la mar Roja. Informe Revisat Segur. Casa de camp. 9. Afirmació. Vaig contra el vent. Vocals. 10. Faci una paret. Cert peix de riu cap per avall. 11. Que canta caramelles. 12. Etílics, intoxicacions per etil. Contracció.

PROBLEMA D'ESCACS

Albert Batiste

ENIGMA

Juguen blanques i guanyen en 2 moviments

Ens sabrieu dir com es diuen els estris de la imatge i per a què serveixen?

Solució a l'enigma del mes passat: Segons ens han dit són unes pinces per arrencar pels dels porcs.

SOPA DE LLETRES

Miquel Àngel Navarro

Si busqueu hi trobareu els noms de 12 mol·luscos amb closca o sense.

O	L	C	S	U	M	R	I	N	T
D	O	S	T	R	A	R	Q	E	N
E	W	U	O	M	I	A	L	S	Y
C	A	R	A	G	O	L	I	C	A
O	L	L	R	U	E	L	S	O	R
N	A	O	U	R	N	A	I	P	I
C	Y	P	I	K	O	V	P	I	E
I	O	N	U	S	Y	A	I	N	I
P	A	D	E	W	S	N	A	Y	V
L	L	I	M	A	C	A	B	A	K

SUDOKU

Lluís Gil

2			6					
						7	4	
9	3	1						5
		9			7		5	
			4		8		9	
	5		1					
		2	5					7
8		4			1			
5	1			4				3

LA CUINA FEMOSA

Lluís Gil Fontanet

PASTA QUEBRADA I POMES FARCIDES AMB GAVARDINA

En aquest recull de receptes antigues de la Femosa, la Cinta, ens presentava una manera de preparar unes modestes pomes vestint-les de luxe i transformant-les en unes postres de categoria, fent-nos tornar al paradís, abans de la relliscada dels nostres ancestres.

Ingredients per a 6 pomes:

350 g de farina

1 pols de sal

150 g de mantega

6 cullerades d'aigua en què hi haurem afegit sucre cremat, per tal de donar color a la pasta.

Pel farcit:

A gust del cuiner o cuinera: Panses, nous, sucre, 6 cireres i unes quantes cullerades de licor tipus Cointreau o Licor 43

Temps de preparació, 45 minuts

Comencem preparant la pasta posant en un bol la farina, la sal i la mantega que haurem tret de la nevera una estona abans per tal que es pugui agermanar fàcilment. Es pasta fins que quedi com una molla de pa esgrunada, finalment s'afegeixen les sis cullerades d'aigua ensucrada, es treballa durant 5 minuts més i es deixa reposar a la nevera mitja hora.

Es pelen 6 pomes que en el nostre cas eren Golden.; per la part de sota els traiem el cor amb l'ajuda d'un ganivet estret i una cullereta o, amb un estri adient, fem la cavitat més gran i l'omplim amb el farcit, amb un pessic de pasta farem un petit tap per tal que no surti res. Amb el rodet estirem la bola de pasta fins que tingui uns 3 mm d'espessor, es talla en forma de quadrats o de rodona de la mida necessària per tal de poder folrar les pomes. Les restes de pasta es poden reciclar tornant-les a pastar i laminar i així podem aprofitar tota la massa. Acabem d'estirar una mica més els quadrats de pasta i envoltam les pomes cap per avall perquè no caigui el farcit, procurant que la poma no quedi totalment envoltada o bé fent alguns forats a l'embolcall, que inclús arribin al cor de la poma per tal que respiri i no esclati a l'enfornar.

Amb una mica de pasta es poden fer unes tires que es tallen cada dos o tres centímetres obliquament, amb aquests rombes farem unes imitacions de les fulles, inclús podem gravar els nervis de la fulla i després amb una gota d'aigua s'enganxen a les pomes farcides. Es posen en "tartaletes" untades amb mantega i s'enfornen durant 30 minuts, la temperatura serà alta al principi, però poc a poc l'anem abaixant.

Per presentar aquestes postres es pot posar una cirera a la part superior.

FARINETES DE CARBASSA

Ingredients per a 4 comensals:

1 kg de carbassa

Un raig d'oli

150 g de farina

Una mica de sucre

Temps de preparació, 50 minuts

Aquí comentarem una de les receptes més tradicionals de la cuina de supervivència, algú pensa que és una recepta mil·lenària a les nostres contrades però cal recordar que és un producte que, igual que les patates, ens van arribar de les amèriques.

Mai no és tard per donar una ullada a les típiques farinetes de carbassa, avui ja una mica oblidades, una menja senzilla i modesta que va treure de pena molts ventres afamats. Es cou la carbassa pelada en una olla amb no gaire aigua, ja que al coure la carbassa ja en fa amb un pols de sal durant 45 minuts. Un cop cuita la retirem del foc una estona, si cal escorrem l'excés d'aigua i en podem reservar una petita quantitat per si de cas. Afegim un bon raig d'oli i aixafem la carbassa sense, però, que estigui totalment trinxada. En funció dels gustos o preferències hi comencem a afegir la farina a poc a poc remenant i mirant que surti una crema lleugera, tot evitant que la farina camuflí el gust de la carbassa.

Se serveixen les farinetes calentes i, un cop al plat, s'hi posa un pols de sucre al gust de cadascú.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament 973 16 71 62
 Assistent social: dimecres alterns.....973 16 71 62
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia.....973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solé.....618909512

Clínica Ica Natura (Pardinyes):.....973228222
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont):.....973216549
 Metge.....973167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius
 tot el dia .973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu: 973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. BECEROLES. CE. 2. EDUCABILITAT. 3. CI.
 LLISA. ARI. 4. ACME. T. TOPAL. 5. ITACA. P.
 SIMI. 6. RESTITUIRIES. 7. E. CIGARRO. LM.
 8. VACUNES. ALE. 9. SERRATS. OCÀS. 10.
 ARESTE. MIRI. 11. CALM. GRAUERA. 12.
 OLLERIES. PEL.

VERTICALS

1. BECAIRE. SACO. 2. EDICTE. VERAL. 3. CU.
 MASCARELL. 4. ECLECTICISME. 5. RAL.
 AIGUAT. R. 6. ÒBIT. TANTEGI. 7. LIS. PURÉS.
 RE. 8. ELAT. IRS. MAS. 9. SI. ORSO. OIU. 10.
 TAPII. PERCA. 11. CARAMELLAIRE. 12.
 ETILISMES. AL.

SUDOKU

2	4	7	6	1	5	9	3	8
6	8	5	9	2	3	1	7	4
9	3	1	8	7	4	6	2	5
4	2	9	3	6	7	8	5	1
1	6	3	4	5	8	7	9	2
7	5	8	1	9	2	3	4	6
3	9	2	5	8	6	4	1	7
8	7	4	2	3	1	5	6	9
5	1	6	7	4	9	2	8	3

ESCACS

1. Ta6;... Si 1....; Cc4 2. Cf6++
 Si 1....; Ce8 2. Cc3++ Si 1....; Cxf5 2.

SOPA DE LLETRES

CARAGOL, MUSCLO, POP, VIEIRA, CALAMAR, OSTRA,
 ESCOPINYA, CLOÏSSA, SIPIA, NAVALLA, LLIMAC i
 TELLERINA.

INCÒGNITA

La imatge és anterior al 1960.

Malgrat que la seva qualitat no és massa bona i
 que no està massa ben conservada, ens sabrieu
 dir, sobre tot els joves, a quin carrer correspon?

Podeu enviar les soució a:
lafemosaartesadelleida@gmail.com

No vam rebre cap resposta de la imatge de
 l'incògnita del mes passat

PRESENTACIÓ-CONFERÈNCIA DE Q. CASALS

PRESENTACIÓ DEL BLOG DE L'A. C. LA FEMOSA

SORTIDA A LA NEU DE SUPERBÉ

ASSEMBLEA DEL GRUP MUNICIPAL D'ERC

IMATGES D'ACTUALITAT

REPRESENTACIÓ DEL POEMA DE NADAL

BENEDICCIÓ DE SANT ANTONI

CAVALGADA DE REIS

DINAR SOLIDARI DE LA MARATÓ